

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Průmyslová škola v Pardubicích

Markéta Absolonová

Bakalářská práce

2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Markéta Absolonová**
Osobní číslo: **H13353**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Spisová a archivní služba**
Název tématu: **Průmyslová škola v Pardubicích**
Zadávající katedra: **Ústav historických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Na základě literatury a archivních dokumentů zpracovat založení průmyslové školy v Pardubicích v r. 1899 a její vývoj až do zániku na začátku 50. let 20. stol. Vznik a vývoj školy zařadit do kontextu obdobných škol v českých zemích; všimnout si osobností pedagogů spjatých s touto školou.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

SAKAŘ, Josef. Dějiny Pardubic nad Labem, díl III. SAKAŘ, Josef. Jubilejní výroční zpráva c.k. státní reálky v Pardubicích. Pardubice, 1913. BRONCOVÁ, Dagmar. Kniha o městě Pardubice. Praha, 1999. VALIŠOVÁ A. - KASÍKOVÁ H. Pedagogika pro učitele - Školský systém v českých zemích. Praha, 2007. KOTYK Aleš. Stoletá historie pardubického gymnázia. Pardubice, 2010. Prameny: Státní okresní archiv Pardubice a NA Praha.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. František Šebek**
Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. března 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. března 2016**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2015

Prohlášení

prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, e pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 26. 6. 2017

Markéta Absolonová

PODĚKOVÁNÍ

Mé poděkování patří především PhDr. Františku Šebkovi za vedení práce, trpělivost a cenné rady. Dále bych ráda poděkovala archivářům v SOkA Pardubice a NA Praha za ochotu a pomoc při hledání archiválií. V neposlední řadě patří poděkování mé rodině za neuvěřitelnou podporu a trpělivost.

ANOTACE

Práce se zabývá historií Státní průmyslové školy v Pardubicích od 2. poloviny 19. století do 1. poloviny 20. století. Dále se zabývá stručnou historií města Pardubic a vývojem školství v českých zemích a v Pardubicích.

KLÍČOVÁ SLOVA

dějiny školství, státní průmyslová škola, vzdělání, Pardubice, 19. a 20. století

TITLE

Industrial school in Pardubice

ABSTRACT

The work is about industrial school in Pardubice history since the 19th century second half of the end of the first half of 20th century. It also includes the file of brief history of Pardubice and educational system in czech lands and in Pardubice.

KEYWORDS

history of educational system, national industrial school, education, Pardubice, 19th and 20th century

Obsah

Úvod.....	1
1. Historie Pardubic	4
1.1 Nejstarší dějiny Pardubic.....	4
1.2 Pardubice v 19. a 20. století.....	5
2. Vývoj školství v českých zemích.....	7
2.1 Vývoj školství na konci 18. století	7
2.2 Vývoj školství v Pardubicích.....	8
2.3 Gymnázium	9
2.4 Reálka	10
2.5 Státní reálka	11
3. Vznik státní průmyslové školy v Pardubicích	13
3.1 Cesta ke vzniku průmyslové školy	13
3.2 Starosta František Hoblík	14
3.3 Stavební místo	15
3.4 Finanční rozpočty	17
3.5 Stavební plány	19
3.6 Otevření školy.....	21
4. Vývoj školy.....	23
4.1 Škola v letech 1899 – 1912.....	23
4.2 Obuvnická škola	25
4.3 Škola za první světové války	27
4.4 Škola v letech 1921 – 1945.....	27
4.5 Škola za německé okupace a za druhé světové války	29
4.6 Škola v letech 1945 – 1950.....	32
5. Učební osnovy	34
6. Statistika žactva	46
7. První ředitel Jindřich Fialka.....	51
8. Učitelství	53
Závěr.....	62
Seznam použitých pramenů a literatury	64
Resumé	67

Seznam grafů a tabulek	68
Tabulky	68
Grafy	68
Seznam příloh.....	69

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je průmyslová škola v Pardubicích. Mým hlavním cílem v předkládané práci bylo přiblížit historii školy od úplného počátku, co předcházelo výstavbě školy a jak se škola vyvíjela v průběhu let.

Při zpracování bakalářské práce jsem vycházela z odborné literatury a archivních pramenů uložených v SOkA Pardubice a NA Praha.¹ V práci se opírám hlavně o výroční zprávy státní průmyslové školy,² které jsou uloženy ve fondu Vyšší průmyslové školy v Pardubicích. Ve výročních zprávách jsou zaznamenány informace o učitelích, kteří na škole vyučovali, je zde v tabulkách vyobrazeno, jak se měnil stav počtu žáků, kteří školu navštěvovali, a také je ve výročních zprávách popsán stručný vývoj státní průmyslové školy. Ke zpracování historie průmyslové školy mi také velmi pomohly zápisy obecního zastupitelstva a rady,³ ve kterých se projednávají finanční rozpočty a stavební místo, kde bude škola postavena. Dále jsem využila také literaturu od Josefa Sakaře⁴, nebo Františka Karla Rosůlka.

V mé bakalářské práci se okrajově věnuji také historii města Pardubic, kde využívám hlavně literaturu od Dagmar Broncové.⁵

Literatura od Aleny Vališové,⁶ Aleše Kotyky a již zmíněného Josefa Sakaře a Františka Karla Rosůlka, mi pomohla zpracovat dějiny školství v českých zemích obecně a posléze i konkrétně v Pardubicích.

¹ NA Praha. Ministerstvo školství, kar. 1823 – 1829.

NA Praha. Ministerstvo školství, kar. 1823 – 1829, průmyslová škola 1931 – 1945.

NA Praha. Ministerstvo školství, kar. 1823 – 1829, učebná osnova mistrovské školy strojnické v Pardubicích.

² Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1899 – 1949.

³ Státní okresní archiv Pardubice. Archiv města Pardubice. Zápisy schůzí obecního zastupitelstva z roku 1894, kniha č. 186.

Státní okresní archiv Pardubice. Archiv města Pardubice. Zápisy schůzí obecního zastupitelstva z let 1896 - 1900, kniha č. 188.

⁴ SAKAŘ, Josef. Dějiny Pardubic nad Labem. Díl III. Pardubice, 1927.

SAKAŘ Josef. Dějiny pardubických škol. Jubilejní výroční zpráva c. k. státní reálky v Pardubicích. Pardubice, 1913.

ROSŮLEK, František Karel. *Pardubicko, Holicko, Přeloučsko I., II. Dějinný a místopisný obraz – společná práce učitelstva školního okresu Pardubického*. Díl II. Pardubice, 1905 – 1926. 1. vydání Garn, 2015.

⁵ BRONCOVÁ, Dagmar (ed.). *Kniha o městě Pardubice*. Praha, 1999. ISBN 80-86098-12-5.

⁶ VALIŠOVÁ, A. - KASÍKOVÁ, H. a kolektiv. *Pedagogika pro učitele - Školský systém v českých zemích*. 1. vydání Praha, 2007. ISBN 8024717344.

Práce je strukturovaná do několika kapitol. V první kapitole se zabývám stručně historií Pardubic, kdo byl majitelem města a jak se město vyvíjelo.

Ve druhé kapitole se zabývám vývojem školství v českých zemích. Snažím se popsat školství v českém prostředí od 18. století, jaké byly druhy škol a pro koho byly určeny. Dále se v této kapitole zabývám vývojem školství přímo v Pardubicích, kde se kromě stručné historie zaměřuji i na konkrétní typy škol. Obecné nastínění vývoje školství je nutné k celkovému pochopení situace na školách v průběhu let, do doby, než vznikla průmyslová škola v Pardubicích.

Třetí kapitola se zabývá vznikem státní průmyslové školy v Pardubicích. Pokouším se přiblížit událostem, které ovlivnily vznik průmyslové školy, a také je zde popsáno, jak probíhal konkurz na výběr místa, kde bude budova stát a náklady, které souvisely se stavbou budovy školy. Dále zde popisují půdorys budovy a podrobné informace při stavbě budovy školy.

Ve čtvrté kapitole se zaměřuji na postupný vývoj školy, vše co se týče historických událostí, jak škola fungovala, jak prosperovala a jak se měnila. Snažím se sem také chronologicky zařadit profesory, kteří v daný školní rok vyučovali, a přiblížit podle let statistiku žactva. Kapitola je také zaměřena na průmyslovou školu v období druhé světové války. Zde popisují, jak se škola vyrovnávala s příchodem Němců, jaký vliv měla válka na učitelský sbor a na žáky, a jaké důsledky škole druhá světová válka přinesla.

V páté kapitole popisují učební osnovu průmyslové školy. Zde se objevují jednotlivé předměty, které se žáci vyučovali, kolik hodin týdně předmětů měli a jak se jednotlivé předměty měnily na základě ročníků.

Šestá kapitola je zaměřena na statistiku žáků, konkrétně kolik žáků se hlásilo v jednotlivých letech do různých oborů průmyslové školy, v závislosti na historických událostech. Tuto situaci jsem se pokusila nastínit v jednotlivých grafech.

Sedmá kapitola se věnuje prvnímu řediteli průmyslové školy, Jindřichu Fialkovi. Snažila jsem se přiblížit jeho životu, jeho kariéře a úspěchům. Bohužel jsem marně pátrala v archivním souboru Ministerstvo školství a národní osvěty a také ve fondu Ministerstvo školství – osobní spisy, kde se mi nepodařilo vypátrat informace o všech ředitelích státní průmyslové školy.

V osmé kapitole se věnuji významným učitelům průmyslové školy. Rozebírám jejich život, studium a působení na průmyslové škole.

1. Historie Pardubic

1.1 Nejstarší dějiny Pardubic

Město Pardubice se nachází na soutoku řek Labe a Chrudimky. Historie města je velmi bohatá. První zmínky sahají až ke konci starší doby kamenné. Archeologické nálezy z doby kamenné jsou uloženy ve Východočeském muzeu.⁷

Názory na to, jak vznikl název Pardubice, jsou různé. Snad od polského jména Pordab či Pardub, nebo od názvu Pardědubice. Lidé však znají povídání o tom, že zde bylo „pár dubů“.

První zpráva o existenci města pochází z roku 1295. Nejstarší známý vlastník Pardubic byl Půta z Dubé, který pocházel z rodu Ronovců. Na místě dnešního známku vybudoval Půta své panské sídlo. Později se však sídlem Ronovců stal Náchod a Pardubice se při první příležitosti zbavili výměnou za hrad Vizmburk. Pardubice tak získal Arnošt z Hostýně, který měl 4 syny.⁸ Po něm převzal město jeho prvorozený syn, taktéž Arnošt, který byl první pražský arcibiskup a blízký přítel Karla IV. Za zmínku stojí uvést, že mezi léty 1332 – 1340, byly Pardubice povýšeny na poddanské městečko.⁹

Svoji nejslavnější éru zažily Pardubice nepochybně za vlády pánů z Pernštejna. Vilém z Pernštejna, moravský velmož, vytvořil v Čechách veliký územní komplex. V roce 1491 koupil Pardubice, ve kterých začal vytvářet novou rodovou rezidenci.¹⁰ V 15. a 16. století patřili Pernštejnové mezi nejbohatší šlechtu Českého království. Vilém připojil k Pardubicím okolní městečka a vesnice, takže se město v roce 1521, v době smrti Viléma, zdvojnásobilo.

Vilém soustředil své investiční možnosti na rybníkářství, jelikož mu vynášelo největší zisky. Na konci vlády Pernštejnů se zde nacházelo 230 rybníků. Z Pardubic se tak na začátku 16. století stalo opravdové město.

Od roku 1560 se staly Pardubice komorním městem Habsburků. V letech 1560 až 1620 řídili město hejtmané (později vrchnostenští páni) a správci.

⁷ BRONCOVÁ, Dagmar (ed.). *Kniha o městě Pardubice*. Praha, 1999, s. 9. ISBN 80-86098-12-5.

⁸ HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty*. Praha, 1992, s. 111. ISBN 80-901020-3-4.

⁹ ŠEBEK, František. *Stoleté ohlédnutí. Život Pardubic kolem roku 1900*. Pardubice, 2000, s. 5. ISBN 80-85211-09-2.

¹⁰ VOREL, Petr. *Páni z Pernštejna. Vzestup a pád rodu zubří hlavy v dějinách Čech a Moravy*. Praha, 2012, s. 100. ISBN 978-80-87067-21-5.

Za třicetileté války se Pardubice staly dočasným domovem saského vojska Knížete Jana Jindřicha. Městem procházely pluky vojáků a Pardubice čelily obléháním různých vojevůdců. Asi největší nebezpečí přišlo v roce 1645, kdy na město zaútočil švédský generál Torstensson. Město obléhání odolalo, ovšem z veliké části vyhořelo.

Dalších několik let se Pardubicím mnoho nedařilo. Hlavní příčinou jsou války, které město zužovaly.¹¹

1.2 Pardubice v 19. a 20. století

Významným mezníkem v dějinách Pardubic bylo zřízení železnice. Otevřením Olomoucko – Pražské dráhy, dne 20. 8. 1845, získaly Pardubice první železniční spojení. Na jejím vzniku se podílel ing. Jan Perner.¹² Zřízením železnice se město Pardubice rozvíjelo mnohem rychleji, na rozdíl od okolních měst, a díky ní se Pardubice staly významným průmyslovým městem.¹³

Zpočátku roku 1848 se tu hnula revoluční nálada. Revoluční hnutí mělo ovšem velmi rychlý spád. Pardubický lékař vydal v březnu roku 1848 první místní časopis s názvem „*Pardubický hlasatel svobody a lidu práva*“. Bohužel, vyšlo pouze jenom jedno číslo.

Ve druhé polovině 19. století začaly vznikat průmyslové podniky. V roce 1869 vznikl Rolnický cukrovar v Pardubicích a roku 1871 vznikl pivovar.¹⁴ První pardubická elektrárna zahájila provoz v roce 1905. Do té doby se ve městě svítilo petrolejovými lampami avšak pouze na hlavních ulicích a na prostranstvích.¹⁵ V roce 1907 byl položen základní kámen pardubického divadla. Dne 11. prosince 1909 bylo divadlo slavnostně otevřeno. Architektem městského divadla v Pardubicích se stal Antonín Balšánek.¹⁶ Slibný rozvoj města narušila první světová válka. V jejím průběhu se v Pardubicích konaly demonstrace. Nepokoje vyvrcholily generální stávkou 14. října 1918.

V prvních poválečných letech byl v Pardubicích otevřen nový prostor pro podnikání. Než přišla hospodářská krize, bylo ještě v roce 1938 registrováno tři tisíce živností. Na zdejší průmysl měla hospodářská krize velký dopad. Během hospodářské krize se zavíraly podniky, docházelo ke srážkám dělnictva s policií, avšak najde se z těchto let i příjemná akce. V roce

¹¹ BRONCOVÁ, Dagmar (ed.). *Knih o městě Pardubice*. Praha, 1999, s. 12. ISBN 80-86098-12-5.

¹² Tamtéž, s. 121.

¹³ Tamtéž, s. 124.

¹⁴ Tamtéž, s. 13.

¹⁵ Tamtéž, s. 14.

¹⁶ Tamtéž, s. 21.

1931, při konání Výstavy tělesné výchovy a sportu, byl slavnostně otevřen hotel Grand, jehož architektem byl Josef Gočár.

Přišla druhá světová válka. V polovině března roku 1939 přijely do Pardubic nacistické jednotky. V roce 1940 zasahovalo gestapo proti odbojovým skupinám. Roku 1941 v podniku Telegrafia stávkovalo přes 1500 zaměstnanců. Na popravišti na Zámečku bylo od 3. června do 9. července 1942 popraveno 194 východočeských vlastenců. Z pardubického nádraží bylo v prosinci roku 1942 vysláno 563 osob do koncentračních táborů. Zpět se jich vrátilo pouze 28. Gestapo za celou svou působnost zatklo a vyslýchalo více než 55 000 osob. Nacisté ve městě zůstali do května roku 1945. Poté převzali vojenskou moc českoslovenští důstojníci.¹⁷

Pardubice během války postihly tři nálety. Ty proběhly v létě a v zimě roku 1944. Na město spadlo 870 tun bomb, bylo zničeno tisíce budov a v troskách zemřelo 263 lidí.

Velké významné stavby proběhly v roce 1964. Vznikl nový zimní stadion, přístavba Vysoké školy chemicko-technologické, dále v roce 1984 byla postavena nová pošta u nádraží, v roce 1985 vznikl interhotel Labe, který se nachází na Masarykově náměstí, dále translační telefonní ústředna, a v roce 1998 nový pomník T. G. Masaryka, který se nachází na náměstí Legií. Rok 1964 byl ovšem velmi významný tím, že historické jádro Pardubic bylo prohlášenou památkovou rezervací a zámek dostal označení statut památky první kategorie.¹⁸

¹⁷ BRONCOVÁ, Dagmar (ed.). *Kniha o městě Pardubice*. Praha, 1999, s. 15. ISBN 80-86098-12-5.

¹⁸ Tamtéž, s. 16.

2. Vývoj školství v českých zemích

2.1 Vývoj školství na konci 18. století

V poslední třetině 18. století nastaly v českých zemích zásadní změny. Školních záležitostí se ujal stát, a byla zavedena všeobecná vzdělávací povinnost pro děti poddaných a byly pro ně zřízeny zvláštní školy. Důvodem změn v českém školství byla především ekonomická stránka. Rakouská monarchie si vlivem pronikajícího osvícenství uvědomila, že ve vědění je síla moci, a že negramotnost poddaných je zpomalování společenského pokroku. Díky tomu se školství podrobilo rozsáhlým reformám, jejichž cílem bylo vytvořit podmínky pro společenský rozvoj.

Vznikaly nové typy škol, určené pro děti poddaných, z nichž některé poskytovaly takové vzdělání, že bylo možné přejít na gymnasium, po případně na jiný druh vyšších škol. Vytvořením těchto škol byl dán základ dnešní třístupňové školské soustavě. Tím vznikl důvod označovat doposud existující školy, které připravovaly studenty na univerzitu, jako školy střední.¹⁹ Jelikož většina studentů středních škol pocházela z majetných vrstev a základní vzdělání získávala doma, oproti studentům elementárních škol, byl zapotřebí rozvoj elementárního školství. Augustiniánský opat Johann Ignaz von Felbinger, kterého Marie Terezie pozvala do Vídně jako zkušeného reformátora pruského a slezského školství, vytvořil ve Slezsku návrh nového školského zákona. Ten byl uznán 6. prosince 1774 jako zákon pod názvem „*Allgemeine Schulordnung für die deutschen Normal-, Haupt – und Trivialschulen in den sämtlichen k.k. Erbländern*“ (Všeobecný školní řád pro německé normální, hlavní a triviální školy ve všech císařsko-královských dědičných zemích). Tímto novým školním zákonem byly zavedeny tři druhy škol, a to: triviální, hlavní a normální.

Školy triviální byly zřizovány při farách, kde se vyučovalo čtení, psaní, počítání a náboženství, dívky se navíc učily šít a plést. Finanční stránku škol triviálních zabezpečovala obec a šlechta.

Školy hlavní byly zřizovány v krajských městech, kde byla náplň vzdělání stejná, jako u triviálních škol, a navíc rozšířena o základy latiny, geometrie a kreslení. Tyto školy připravovaly děti pro práci v zemědělství a řemeslech.

¹⁹ VALIŠOVÁ, A. - KASÍKOVÁ, H. a kolektiv. *Pedagogika pro učitele - Školský systém v českých zemích*. 1. vydání Praha, 2007. s. 69. ISBN 8024717344.

Školy normální byly zřizovány v zemských městech (v každé zemi byla pouze jedna). Tyto školy připravovaly žáky na studium na gymnáziu.

Je třeba zmínit, že zákonem zřízené školy, které poskytovaly dětem základy vzdělání, netvořily systém na sebe navazujících škol.²⁰

2.2 Vývoj školství v Pardubicích

Školské vzdělání v Pardubicích bylo přirozenou složkou života. Žáci se učili číst, psát, počítat ale také se učili náboženství a zpívali církevní písně v češtině i latině.

Převrat nastal za Viléma z Pardubic, když v roce 1507 přestavěl město. Stavěly se nové domy, ve kterých se usadilo mnoho živnostníků a obchodníků. Konšelé přesunuli žactvo v roce 1522 do nově zakoupeného domu. Zde učil bakalář se svými dvěma kolegy. Vedle této starší školy české, měly Pardubice i latinskou kolej, kde bylo studium hlubší. Její základ spadá do roku 1543. O toto vyšší učení jednal Jan z Pernštejna s pardubickými konšely. Chtěl nejen město Pardubice zvelebnit, ale také zesílit náboženské stránky v duchu reformace, kterou si přál.

Tato latinská škola byla školou partikulární, kde se žáci učili kromě latinské gramatiky také poezii a rétoriku. Mistr Netorýn z Wittemberka, který se stal Mistrem pro výuku žáků, si získal velikou přízeň pána z Pernštejna. Dostal také doporučení pro ostatní česká města od samotného krále Ferdinanda I.: *„Jsme jménem Jana Netorýna poníženež prošení, abychom jemu toho milostivě dopustiti ráčili, aby v městech našich královských, v království našem českém, kdež by se mu zdálo a příležitost bylo, pacholata a mládence učiti mohl. K jehožto prosbě pokorně naklonění jsouce a majíce zprávu o umění téhož Jana Netorýna, témuž toho dopouštěti a milostivě až do vuole naší královské povolovati ráčíme.“* Netorýn byl ve své výuce tak úspěšný, že se rozhodl vzdělání svých žáků ukázat široké veřejnosti skrze vystoupení divadelní komedie. Jelikož měla divadelní komedie úspěch, konalo se představení i rok později. Latinská škola bohužel zanikla s odchodem Jaroslava z Pernštejna z Pardubického sídla.²¹

²⁰ VALIŠOVÁ, A. - KASÍKOVÁ, H. a kolektiv. *Pedagogika pro učitele - Školský systém v českých zemích*. 1. vydání Praha, 2007. s. 70. ISBN 8024717344.

²¹ SAKAŘ, Josef. *Dějiny Pardubic nad Labem*. Díl III., s. 131. Pardubice, 1927.

2.3 Gymnázium

O změně městského starodávného školství jednali již počátkem roku 1725 konšelé s děkanem Adamem Augustinem Syneciem. Šlo o získání učitele, který by vyučoval v latině.²² Děkan Synecius se zavázal přispívat na učitele 25 zlatých, a to až do konce své smrti. Dne 24. března 1725 se konšelé rozhodli „vedle snesení pro roční plat 50 kop míšeňských, 4 sáhy dříví, 1 sud piva proti obecnímu sypání, z každé várky putýnku patok, šest strychů žita, strych pšenice, strych ječmene, zdarma byt a od každého chlapce ročně 2 zlaté a 30 krejcarů.“

Děkan Synecius nabídl roku 1727 obci 500 zlatých rýnských, a to z důvodu, aby se ke gymnáziu přidala škola latinská. Dne 26. února 1728 potvrdila konzistoř smlouvu, kterou uzavřel Synecius s obcí, ohledně přidělení latinské školy ke stávající.²³

Dne 6. prosince 1516 byl založen Vilémem z Pernštejna minoritský klášter v Pardubicích.²⁴ Školní výuka byla zahájena 15. listopadu 1728 a díky minoritům tak vzniklo v Pardubicích gymnázium.²⁵ Škola si vedla velmi dobře, a tak byla v roce 1730 otevřena čtvrtá třída. Pardubický primátor Václav František Fiedler nelenil a začal shánět prostředky, aby bylo možné další rozšíření školy. Mezi primátorem a provinciálem řádu došlo v roce 1734 k dohodě, ve které šlo o rozšíření gymnázia o další dvě třídy. Nové dvě třídy byly ovšem otevřeny až v roce 1734 a to kvůli úředním jednáním v Hradci Králové a v Praze. Z gymnázia se tak stal kompletní šestitřídní vzdělávací ústav. Čtyři třídy byly nižší, gramatikální a dvě vyšší, humanitní. Humanitní studia se začala vyučovat 1. listopadu 1739.

Prostory pro školu byly poskytnuty řádem minoritů. Jejich klášter se nacházel v dnešní Klášterní ulici, nedaleko Bubeníkových sadů.

Když se gymnázium rozšířilo, působili zde tři profesori. Hospodářskou stránku školy a její úspěšný chod měl na starosti místní představený kláštera.²⁶

V létě roku 1740 započala výstavba nové budovy pro gymnázium, jelikož umístění školy v budově kláštera, bylo chápáno pouze jako provizorium. Bohužel nešlo vše podle plánu a začal běh na dlouhou trať. Jelikož rokem 1740 započaly války o rakouské dědictví, musely se stavební práce zastavit, a to kvůli nepřátelským armádám, které vpadly do Čech.

²² KOTYK, Aleš. *Stoletá historie pardubického gymnázia*. Pardubice, 2010, s. 30. ISBN 978-80-87464-00-7.

²³ SAKAŘ, *Dějiny Pardubic nad Labem*, s. 149.

²⁴ ROSŮLEK, František Karel. *Pardubicko, Holicko, Přeloučsko I., II. Dějinný a místopisný obraz – společná práce učitelstva školního okresu Pardubického*. Díl II., s. 150. Pardubice, 1905 – 1926. Garn, 2015.

²⁵ SAKAŘ, *Dějiny pardubských škol. Jubilejní výroční zpráva c. k. státní reálky v Pardubicích*. Pardubice, 1913, s. 18.

²⁶ KOTYK, *Stoletá historie pardubického gymnázia*, s. 30.

Do té doby se alespoň podařily postavit čtyři hlavní zdi. Zásahu na tom měl primátor Fiedler, který daroval škole 2000 zlatých. V roce 1741 zabavili Prusové stavební materiál a použili ho ke svým účelům. Stavěli polní pekárny. V roce 1750 zemřel primátor Václav František Fiedler, a občanům Pardubic tak bylo jasné, že se nové budovy jen tak nedočkají. Až po sedmileté válce se naskytla možnost dokončení stavby budovy. Minorité zažádali v roce 1766 pardubické konšely, zda by se budova gymnázia mohla dostavět. Bohužel nastalo opět velmi zdoluhavé úřední jednání. I přesto, že byl v roce 1774 sestaven definitivní rozpočet na dokončení stavby, trvalo zúčastněným stranám příliš dlouho rozhodování o tom, kdo co zaplatí. V roce 1777 byl vydán tzv. májový dekret. Ten redukoval dosavadní gymnázia, a i když se Pardubičtí konšelé snažili gymnázium zachránit listem, který poslali dvorní kanceláři, neuspěli.²⁷ Všechna zrušená gymnázia v Čechách byla přeměněna na německé hlavní školy.²⁸

2.4 Reálka

V roce 1848 vzrostl zájem o vzdělání. Přispěla k tomu rozvíjející se industriální společnost. Rolníci, měšťané a živnostníci chtěli být zdokonaleni ve svých oborech, aby mohli vyhrát nad konkurencí.²⁹ V roce 1849 se rozhodlo ministerstvo vyučování proměnit hlavní školy. Zrušilo čtvrté třídy a proměnilo je v reálky.³⁰ Císařsko-královské místodržitelství v Praze poslalo 30. března 1851 dopis zdejšímu okresnímu úřadu, a tím byly zahájeny přípravy pro zřízení nižší reálky v Pardubicích. Místodržitelství, okresní úřad, městské zastupitelstvo a vedení hlavní školy se roky dohadovalo na úředních jednáních, až dalo místodržitelství 11. března 1854 souhlas k otevření dvouleté nižší reálné školy. Škola měla sídlo v budově Hlavní školy v Kostelní ulici. Slavnostní zahájení začátku výuky se konalo 1. října 1854. První ředitel reálné školy byl Jan Chmelík. Vyučovacím jazykem na škole byla němčina, český jazyk se používal pouze při výuce náboženství a češtiny, nebo při výuce složitějšího učiva. V roce 1858 padl návrh na rozšíření reálné školy o třetí ročník. K rozšíření školy bylo však zapotřebí nových prostorů a nových finančních zdrojů. Díky dohodě městské rady s výborem právníků se rozšíření zaplatilo z pivní daně. Prostory byly vyřešeny tím způsobem, že se třetí ročník umístil do bývalého učitelského bytu.

²⁷ KOTYK, *Stoletá historie pardubického gymnázia*, s. 31.

²⁸ ROSŮLEK, *Pardubicko, Holicko, Přeloučsko I., II.*, s. 194.

²⁹ KOTYK, *Stoletá historie pardubického gymnázia*, s. 31.

³⁰ SAKAŘ, *Dějiny pardubských škol*, s. 27.

V bývalém bytě školníka vznikla chemická laboratoř a učitel se školníkem dostali nové náhradní bydlení.

Důležitý zlom nastal v roce 1861, kdy se místo německého vyučovacího jazyka stala vyučovacím jazykem čeština. V německém jazyce se vyučoval pouze dějepis „pro cvik v druhé řeči zemské“. České učebnice za německé byly však vyměněny až později, a to z důvodu nedostatku kvalitních českých učebnic. Zavedení češtiny jako vyučovacího jazyka se projevilo velmi pozitivně na prospěchu studentů.

Na počátku 60. let 19. století vznikl další návrh. Začalo se usilovat o doplnění nižší reálky o tři nové třídy na vyšší reálku.³¹ Tehdejší starosta Václav Bubeník, ředitel hlavní školy a nižší reálky Jan Chmelík a poštovník Josef Kraus, vedli na pražském místodržitelství jednání a mají tak velikou zásluhu na vzniku vyšší reálné školy. Aby však vyšší reálka mohla vzniknout, stanovilo Ministerstvo kultu a vyučování ve Vídni podmínku. Pardubické zastupitelstvo muselo sehnat dostatek nových a probovaných učitelů, muselo se postarat o jejich finanční zajištění, dále mělo zajistit výstavbu nové budovy a mělo dojít k oddělení reálné školy od hlavní školy. Učitelé nižší reálky se museli podrobit zkouškám, aby mohli vyučovat i na vyšší reálce. Výuka na vyšší reálce byla zahájena 1. října 1863.³²

2.5 Státní reálka

Městské zastupitelstvo nemělo lehkou úlohu ve schvalování rozpočtu pro reálku. Z důvodu obav, že kvalitní učitelé budou odcházet z reálné školy v důsledku nízkého platu, začalo zastupitelstvo hledat možnosti, jak reálku zestátnit. Jako první pokus byla žádost zastupitelstva na zemský sněm v říjnu roku 1871. Zemský sněm žádost zamítl. V roce 1872 se pokoušel ředitel Jahn o finanční podporu zažádat na ministerstvu ve Vídni. Příslib státní podpory přineslo až jednání s císařem 9. června 1873. V následujících letech se však muselo o státní podporu opakovaně žádat. Při dalším jednání s císařem v roce 1878 bylo domluveno, že se reálka převezme do státní správy od roku 1880. Tím bylo konečně financování reálné školy zajištěno. K oficiálnímu převzetí reálky do státní správy došlo v červnu roku 1881.³³

³¹ KOTYK, *Stoletá historie pardubického gymnázia*, s. 32.

³² Tamtéž, s. 33.

³³ Tamtéž, s. 37.

Reálná škola si během několika let udělala velmi dobré jméno. Během 70. let 19. století se stala druhou největší reálkou s vyučovacím jazykem českým.³⁴

³⁴ KOTYK, *Stoletá historie pardubického gymnázia*, s. 38.

3. Vznik státní průmyslové školy v Pardubicích

3.1 Cesta ke vzniku průmyslové školy

V polovině 19. a na počátku 20. století, došlo v důsledku potřeb rozvíjejícího se průmyslu a zemědělství k rozvoji různých typů a druhů odborných škol (zemědělské, obchodní, průmyslové). Tyto odborné školy byly podporovány průmyslovými podniky a společnostmi. Netvořily žádný systém, většinou navazovaly na měšťanské školy nebo nižší střední školy.³⁵

V roce 1860 zřídili učitelé nižší reálky první průmyslovou školu.³⁶ Jednalo se o jakousi nedělní řemeslnickou školu. Do prvního ročníku se přihlásilo 45 žáků a vyučovalo se v neděli a ve sváteční dny 3 hodiny. V roce 1864 se vyučovalo navíc v pondělí od 7 do 8 hodin večer. Na škole vyučovali členové učitelského sboru tehdejší měšťanské reálky. Žáci se učili předmětům jako náboženství, přírodopis, technologie a měřictví, německý jazyk, stavitelství, matematika, fyzika, kreslení, zeměpis, dějepis a český jazyk.³⁷ Všem těmto předmětům se žáci vyučovali tak, jak to řemeslník potřeboval ke svému vzdělání a ke zdokonalení své živnosti.³⁸ V roce 1872 se valná hromada Občanské záložny usnesla, že zřídí při reálné škole pokračovací školu večerní a nedělní pro učně. Po prvé tak od roku 1860 proběhly na průmyslové škole změny. Po celý školní rok se vyučovalo v neděli odpoledne od 1 do 3 hodin, v pondělí večer od 6 do 7 hodin, v úterý, ve středu, ve čtvrtek a v pátek od 7 do 8 hodin večer. Školní rok probíhal od 1. října do 30. dubna.³⁹ Pokračovací škola měla v roce 1883 dvě oddělení učňů řemesel. Ve školním roce 1884 – 1885 bylo ovšem trvale zřízeno třetí oddělení pro učně kupecké.⁴⁰ Výnosem ministerstva kultu a vyučování, byla na počátku října roku 1900 průmyslová pokračovací škola oddělena od reálky.⁴¹ Strojnické a stavební oddělení III. třídy bylo přiděleno ke státní průmyslové škole v Pardubicích, a ostatní oddělení a třídy byly přiděleny k měšťanské chlapecké škole.⁴²

Vzhledem k tomu, že růst obyvatel v Pardubicích v posledním desetiletí 19. století velmi vzrostl, bylo zapotřebí budování nových škol. Stavební ruch přilákal do Pardubic

³⁵ VALIŠOVÁ, A. - KASÍKOVÁ, H. *Pedagogika pro učitele - Školský systém v českých zemích*, s. 78.

³⁶ SAKAŘ, *Dějiny pardubských škol*, s. 89.

³⁷ ROSŮLEK, *Pardubicko, Holicko, Přeloučsko I., II.*, s. 279.

³⁸ SAKAŘ, *Dějiny pardubských škol*, s. 90.

³⁹ ROSŮLEK, *Pardubicko, Holicko, Přeloučsko I., II.*, s. 279.

⁴⁰ Tamtéž, s. 280.

⁴¹ SAKAŘ, *Dějiny pardubských škol*, s. 90.

⁴² ROSŮLEK, *Pardubicko, Holicko, Přeloučsko I., II.*, s. 282.

mnoho řemeslnických pomocníků. Ti se po čase stali samostatnými a zakládali si své vlastní dílny. Vlivem průmyslu i řemesel byl znát viditelný rozvoj obce. Správa města se tak odhodlala zřídit v Pardubicích školu, která by byla nejen ku prospěchu zdejšímu průmyslu, ale také by umožnila dosažení odborného vzdělání živnostníkům. Usneslo se tedy, aby zde byla zřízena průmyslová škola, o kterou by se opíralo nejen městské stavební živnostnictvo a rostoucí strojnické závody, ale také aby fungovala pro celé východní Čechy, jelikož doposud ve východních Čechách žádná podobná škola neexistovala.⁴³

3.2 Starosta František Hoblík

Na vzniku státní průmyslové školy v Pardubicích má významný podíl starosta František Hoblík, který byl s městskou radou u ministerstva kultu a vyučování podávat žádost o zřízení státní průmyslové školy.⁴⁴

František Hoblík se narodil 19. července roku 1842 v Hobšovicích u Slaného a zemřel 3. října 1926 v Pardubicích.⁴⁵ Byl to jeden z nejnámějších pardubických knihtiskařů. V roce 1861 pracoval v Hradci Králové u J. H. Pospíšila. V roce 1866 se přestěhoval do Kolína a tam si zřídil svoji vlastní tiskárnu. Po šesti letech se přestěhoval do Pardubic a zde společně s J. L. Bayerem, E. Hofmeisterem a bratrem Václavem Hoblíkem otevřeli vlastní tiskárnu, která nesla název „*Hoblík – Bayer*“. J. L. Bayer si později v Kolíně založil svoji firmu. František Hoblík se roku 1918 tiskárny vzdal a prodal ji J. Čížkovi a B. Turkovi. Hoblíkova tiskárna tiskla týdeník „*Pernštýn*“, politický týdeník „*Stráž na východě*“, a také z této tiskárny vyšla třídílná kronika „*Pardubicko, Holicko, Přeloučsko*“.⁴⁶

Díky vedení tiskárny si získal oblibu a váženost jak u svých zaměstnanců, tak i u ostatních spoluobčanů. Je to nespíše jeden z důvodů, proč se stal František Hoblík hned třikrát starostou města Pardubic. Poprvé se tak stalo, když zaujímal funkci starosty po svém předchůdci Leopoldovi Wernerovi, který náhle zemřel roku 1888. František Hoblík tak roku 1889 dokončil Wernerovo volební období. Po druhé byl zvolen starostou v letech 1893 – 1896, a po třetí na léta 1896 – 1899.⁴⁷

⁴³ ROSŮLEK, *Pardubicko, Holicko, Přeloučsko I, II.*, s. 317.

⁴⁴ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích. Jubilejní výroční zpráva 1948 – 1949.

⁴⁵ BRONCOVÁ, *Kniha o městě Pardubice*, s. 17.

⁴⁶ Tamtéž, s. 155.

⁴⁷ Tamtéž, s. 17.

Jelikož byl František Hoblík evangelík, byl členem rady starších zdejšího evangelického sboru. Díky této radě byla v červnu roku 1897 dokončena stavba kostela, který se nachází v Hronovické ulici, a v němž se nachází Hoblíkova pamětní deska.⁴⁸

3.3 Stavební místo

V únoru roku 1894 podala městská rada žádost na zřízení státní průmyslové školy v Pardubicích. Rakousko-uherské okresní hejtmánství sdělilo, že c. k. ministr duchovních záležitostí a vyučování vzal v úvahu postupné zřizování dílenských škol v Čechách a že první z těchto škol, by byla právě průmyslová škola v Pardubicích, se stavebním a mechanicko-technickým oddělením.⁴⁹

Aby se však mohla tato záležitost projednat v ústřední komisi pro živnostenská vyučování, bylo zapotřebí vědět, zda by obec mohla přispět ke zřízení školy, jako například obstarání místností, obstarání věcných potřeb a věnování různých příspěvků. Rakousko-uherské hejtmánství tedy čekalo na vyjádření z obecního zastupitelstva. Také obchodní a živnostenská komora v Praze rozhodovala o žádosti zřízení státní průmyslové školy. Proto požadovala informace o městě Pardubice a okolí, a žádala sdělení, jak obec hodlá spolupracovat, aby mohla být škola zřízena. Městská rada na tyto žádosti podala po zralém uvážení návrh.⁵⁰ Obecní zastupitelstvo se usneslo, že pokud bude v Pardubicích státní průmyslová škola zřízena, tak se obec zavazuje opatřit potřebné místnosti pro školu, opatřit vytápění a osvětlení, opatřit posluhu a věnovat 3000 zlatých na zařízení. Následně došlo k hlasování, při kterém byl návrh městské rady přijat.⁵¹

Při volbě stavebního místa přišla v úvahu tři místa. První místo na pozemcích pana Josefa Doskočila u nádraží, druhé na pozemcích pana Josefa Hockeho ve Smilově ulici a třetí místo, usedlost pana Františka Langkramera v ulici Jindřišské.⁵² Pan starosta František Hoblík vyzval výše uvedené majitele, zda by něco neslevili z jim nabídnutých cen za odkoupení pozemků. Pan Josef Doskočil odpověděl, že by upustil od požadavku náhrady za část uličního pozemku v šířce 3, 48 m podél stavebního pozemku. Pan Josef Hocke odpověděl, že sleví 1

⁴⁸ BRONCOVÁ, *Kniha o městě Pardubice*, s. 18.

⁴⁹ Státní okresní archiv Pardubice. Archiv města Pardubice. Zápisy schůzí obecního zastupitelstva z roku 1894, kniha č. 186, s. 284.

⁵⁰ Tamtéž, s. 285.

⁵¹ Tamtéž, s. 286.

⁵² Státní okresní archiv Pardubice. Archiv města Pardubice. Zápisy schůzí obecního zastupitelstva z let 1896 - 1900, kniha č. 188, s. 223.

zlatý a 20 krejcarů za jeden sáh, což je dnes 1, 793 m. Pan František Langkramer chtěl z požadované ceny 18 500 zlatých slevit 1000 zlatých. Mezi tím došla petice občanů z Karlovy ulice, aby se škola stavěla na pozemku pana Langkramera. Vznikla i druhá petice a v té si občané přáli, aby se škola stavěla na Bílém předměstí. Díky této druhé petici byli občané vyzváni, aby nabídli určitá místa pro stavbu. Učinili tak pan Josef Svoboda, František Čermák, Čeněk Vančura, paní Antonie Bubeníková a pan Štěpán Papík.⁵³

Jelikož různé části města chtěly mít školu na své straně, neučinila městská rada žádný určitý návrh a ponechala rozhodnutí na obecním zastupitelstvu. To se nelíbilo panu Formánkovi, který se pozastavoval nad tím, že městská rada měla o tak důležité věci uvažovat, a nepřišla s žádným určitým návrhem, následkem čehož není možné, aby obecní zastupitelstvo, které o dané věci nemá ani jasný přehled, rázem rozhodlo. Proto podává návrh, aby se jednání odložilo.⁵⁴

Dne 28. dubna roku 1897 se konala schůze městské rady a jednalo se o volbě stavebního místa státní průmyslové školy. Městská rada uznala za nejzpůsobilejší tři místa. První místo na Bílém předměstí, které náleželo panu Vančurovi, paní Bubeníkové a panu Papíkovi. Jako druhé místo bylo vybráno staveniště pana Hocka ve Smilově ulici a třetí místo bylo na poli pana Doskočila u nádraží. Městská rada nechala místa prohlédnout panem Černým ze státní průmyslové školy v Brně, který označil za nejzpůsobilejší místo u nádraží. Místu na Bílém předměstí vytýkal jeho nízkou polohu a vzdálenost od střediska průmyslu, a to by vadilo večernímu vyučování.⁵⁵ K názoru pana Černého se vyjádřil pan Jelínek, který uvedl, že Černého respektuje, avšak že mu jeho dobrozdání neimponuje, jelikož není znalcem místních poměrů. Pan Jelínek konstatoval, že na Zeleném předměstí je zastoupen velký průmysl, avšak malí živnostníci, kterých se škola nejvíce týká, se nejvíce nacházejí ve městě a na Bílém předměstí, čímž odpadá problém s večerním vyučováním. Podotknul, že zřízením školy vzniknou obci náklady a pokud obec chce, aby se škola postavila, musí se dívat i na to, aby měla ze školy později nějaký užitek. Nepopírá výhodnou polohu pozemků pana Doskočila, ale kdyby se podle něho postavila škola tam, město by z toho nic nezískalo, protože žáci by do školy přijeli a hned zas odjeli, a s městem by neměli vůbec žádný kontakt. Kdežto kdyby se škola postavila na Bílém předměstí, tak by získala frekvenci celého města.⁵⁶ Také poukazuje na finanční stránku. Pozemek na Bílém předměstí je mnohem levnější, než

⁵³ Státní okresní archiv Pardubice. Archiv města Pardubice. Zápisy schůzí obecního zastupitelstva z let 1896 - 1900, kniha č. 188, s. 224.

⁵⁴ Tamtéž, s. 225.

⁵⁵ Státní okresní archiv Pardubice. Kronika města Pardubice.

⁵⁶ Státní okresní archiv Pardubice. Archiv města Pardubice. Zápisy schůzí obecního zastupitelstva z let 1896 - 1900, kniha č. 188, s. 471.

pozemek pana Doskočila. Bílému předměstí se také vytýkalo to, že tam není písek. To pan Jelínek také vyvrátil. Majitelé z usedlosti na Bílém předměstí se zaručili, že písek zdarma dovezou. Pan Šimek to dokázal předložením závazného prohlášení. Navíc pozemek pana Doskočila by se prodražil tím, že by bylo potřeba navíc vykoupit místo pro náměstí a byl by velký náklad na dlažbu okolí. Nakonec podotkl, že Zelené předměstí se přirozeně vyvíjí a průmyslová škola by tam spíše vadila, protože by se průmyslové závody nemohly rozšiřovat, nebo nějaké nové zakládat. Kdežto Bílé předměstí by potřebovalo trochu oživit.⁵⁷

Po delší debatě se přistoupilo k hlasování. Podle návrhu pana Formánka se volilo podle jmen navrhovaných majitelů pozemků. Pro Bílé předměstí, konkrétně pro pozemek paní Bubeníkové, bylo hlasů 15, pro pozemek pana Doskočila bylo hlasů 12.⁵⁸

Dne 26. července roku 1897 státní komise uznala státním technikem a i zdravotnickým znalcem místo za způsobilé. Výnosem ze dne 12. října roku 1897 svěčilo ministerstvo kultu a vyučování profesoru Jindřichu Fialkovi provedení přípravných prací pro zřízení průmyslové školy v Pardubicích. Dne 5. listopadu 1897 byl profesorem Fialkou zaslán městské radě přípis, kterým uznává stavební místo na Bílém předměstí za naprosto nezpůsobilé. Také ministerstvo kultu a vyučování uznalo důvody pana Fialky, a tudíž místo neschválilo.⁵⁹

3.4 Finanční rozpočty

Na základě vypracovaného stavebního programu profesorem Fialkou, zhotovil předběžné plány, technická kancelář zhotovila rozpočet, a vznikl tu náklad kolem 286 672 zlatých. Při takto enormním nákladu začala městská rada uvažovat, zdali se má škola vůbec zřídit. Nakonec podala návrh ministerstvu kultu a vyučování s tím, že mu nabízí zdarma stavební pozemek a příspěvek na stavbu školy v míře 100 000 až 120 000 zlatých. Tato žádost byla přednesena ústně zvláštní deputací a vyjádřil se k ní tehdejší ministr hrabě Latour: „*O školu průmyslovou ve Východních Čechách žádalo vícero měst, které kladly výhodnějších podmínek než město Pardubice*“. Nakonec však uznal město pro stavbu průmyslové školy za způsobilé, už jen třeba díky své poloze.⁶⁰ Městská rada docílila intervence a panu Fialkovi se dal pokyn, aby šetřil s financemi. Následkem toho se náklad snížil na 175 000 a nakonec až na 150 000 zlatých.

⁵⁷ Státní okresní archiv Pardubice. Archiv města Pardubice. Zápisy schůzí obecního zastupitelstva z let 1896 - 1900, kniha č. 188, s. 472.

⁵⁸ Tamtéž, s. 473.

⁵⁹ Tamtéž, s. 745.

⁶⁰ Tamtéž, s. 747.

Vláda s profesorem Fialkou schválili jako nové stavební místo pozemky Doskočilovy.⁶¹ Ministerstvo kultu a vyučování, schválilo toto stavební místo dne 18. ledna 1898.⁶² Náklad na toto stavební místo byl 14 324 zlatých a 50 krejcarů. Dohromady tedy náklady vyšly na 164 324 zlatých a 50 krejcarů. Počítalo se také s dalšími náklady, jako zařízení školy, to se vypočítalo na 10 583 zlatých a 10 krejcarů, a také dále dlužných 11 000 zlatých jako příspěvek pro vnitřní zařízení. Obecní zastupitelstvo dalo svůj souhlas na tento příspěvek 11 000 zlatých ve schůzi dne 4. ledna roku 1897.⁶³ Vše dohromady činilo 185 912 zlatých a 60 krejcarů.

Byly vypočítány také roční náklady na školu. To zahrnovalo pěti procentní úrok v amortizaci, a to činilo 9 295 zlatých a 60 krejcarů. Dále roční náklad na udržování sluhů a školníků (počítalo se každému měsíčně po 45 zlatých) tedy ročně 1 080 zlatých. Nakonec vytápění a osvětlení, to vyšlo na 3 000 zlatých. Dohromady to dělalo 13 375 zlatých a 60 krejcarů.⁶⁴

Co se týkalo stavebního místa pozemků pana Doskočila, veškerá zodpovědnost za toto stavební místo byla ponechána na panu Fialkovi a na ministerstvu kultu a vyučování, a to z důvodu možných problémů, které by mohly nastat, až by se škola postavila, jako například blízkost nádraží a průmyslových závodů, tudíž hluk, kouř a podobně.⁶⁵

Když byla vyličeena veškerá pro a proti, náklady na stavbu zřízení průmyslové školy v Pardubicích ve směru stavebně průmyslového a mechanicko-technického, přistoupilo se k hlasování. Většina hlasů byla pro zřízení průmyslové školy a tak městská rada podala návrh: Za prvé, aby obecní zastupitelstvo schválilo návrh městské rady, aby se povolil celkový náklad na průmyslovou školu ve výši 185 912 zlatých, a za druhé, aby schválila stavební místo na pozemcích pana Doskočila.⁶⁶ Nakonec bylo přistoupeno k hlasování a návrh městské rady byl odsouhlasen.⁶⁷

Co se týče zadání stavby, městská rada usnesla, že stavba bude zadána jednomu podnikateli.⁶⁸ V návrhu byli stavitelé Janeček a Desperát, dále stavitel Krudenc Josef a nakonec stavitelé Novotný a Potůček. Podnikatel, který stavbu obdržel, byl povinen

⁶¹ Státní okresní archiv Pardubice. Archiv města Pardubice. Zápisy schůzí obecního zastupitelstva z let 1896 - 1900, kniha č. 188, s. 750.

⁶² Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1899 – 1900, s. 7.

⁶³ Státní okresní archiv Pardubice. Archiv města Pardubice. Zápisy schůzí obecního zastupitelstva z let 1896 - 1900, kniha č. 188, s. 743.

⁶⁴ Tamtéž, s. 751.

⁶⁵ Tamtéž, s. 752.

⁶⁶ Tamtéž, s. 753.

⁶⁷ Tamtéž, s. 754.

⁶⁸ Tamtéž, s. 857.

řemeslníkům vyplatit obnos, který navrhoval. Dále bylo ujednáno, že živnostníci budou vyplaceni u obce.⁶⁹ Při hlasování o tom, který z podnikatelů bude vést stavbu, vyhrál zednický mistr Janeček a stavitel Desperát, kteří obdrželi 15 hlasů. Pan Krudenc získal 7 hlasů a pan Novotný s Potůčkem získali 3 hlasy.

Stavba byla tedy zadána stavitelům Janečkovi a Desperátovi za částku 116 701 zlatých a 28 krejcarů.⁷⁰

3.5 Stavební plány

Dne 24. dubna 1898 byly předloženy náčrtky budovy ke schválení. Ve dnech 14. – 16. května roku 1898 zasedala ve Vídni zvláštní ministerstvem svolaná komise. Této komisi, byly náčrtky budovy předloženy ke schválení, a po nepatrných změnách byly schváleny. Dne 28. června 1898 vyneslo ministerstvo kultu a vyučování tyto náčrtky způsobilými a nařídilo, aby se podle nich dodělal definitivní návrh na stavbu průmyslové školy. Dne 29. října roku 1898 byl ministerstvu předložen podrobně zpracovaný plán, sestavený ze stavebních plánů a rozpočtů. Stavební plány byly schváleny ministerstvem kultu a vyučování 15. února 1899.

Stavební místo měřilo 5 213, 73 m². Školní budova je dvoupatrová a měřila 1 602 m². V přízemí budovy se nacházela kotelna, strojovna, továrna a slévárna v 223, 56 m². V další části přízemní budovy se nacházela plynárna, to dělalo 40, 71 m². Dohromady tedy bylo zastavěno 1 866, 27 m². Ze zbývajících 3 347, 46 m² připadlo 1 029, 42 m² na školní dvůr, a zbytek m² byl rezervován do budoucna na případné rozšíření školy.

Stavba začala 3. října roku 1898. Se stavbou se rychle pokračovalo, ale kvůli nepříznivému počasí musela být stavba 23. prosince 1898 přerušena. Do této doby byly již vyžděny základy stavby, vyhloubeny a vyžděny sklepy a na nepatrné části vyžděno i celé přízemí budovy. V lednu roku 1899 se stále nemohlo kvůli mrazům na stavbě pracovat. Během února byl vyžděn zbytek přízemí budovy, byla položena stropní konstrukce a začalo se s vyždíváním prvního patra budovy. Od poloviny až do konce února se stavba opět přerušila kvůli nepříznivému počasí. V polovině března bylo dokončeno vyždívání prvního patra. Dne 15. května bylo vyžděno i druhé patro a začalo se s prováděním krytiny. Současně byla vyždívána i hlavní římsa do Štěpánčiny ulice a bylo započato s omítáním fasády na východní straně. Na konci května se začalo s vyždíváním hlavní římsy na straně severní a západní.

⁶⁹ Státní okresní archiv Pardubice. Archiv města Pardubice. Zápisy schůzí obecního zastupitelstva z let 1896 - 1900, kniha č. 188, s. 858.

⁷⁰ Tamtéž, s. 859.

Zároveň se začalo se stavbou přízemní budovy, kde byla umístěna strojovna. V červnu se začaly pokládat podlahy, zasklívat okna, a celkově se dokončoval vnitřek budovy. Také se zavádělo parní topení a prováděla se instalace vody a plynu. V září se prováděly malířské práce a instalace telefonů.

Budova školy má v půdorysu tvar písmene U. Učební místnosti a rýsovy, kabinety profesorů, byly obráceny jen ke straně východní a severní. Pouze jedna fyzikální učebna měla kvůli světlu obrácenou jednu svoji stranu na západ.⁷¹ Na jižní straně budovy byly chodby. Tímto uspořádáním se docílilo stejnoměrného, ostrého a stálého denního světla pro veškeré učebny. U hlavního vchodu bylo zřízeno dvouramenné schodiště, kterým byly obě patra budovy přístupna. Pod východní částí budovy se nacházel suterén, ve kterém byly zřízeny tři byty pro školníky. Každý byt měl kuchyň o dvou oknech a jeden pokoj také o dvou oknech.

Učební místnosti pro strojnický obor byly v přízemí budovy na severní straně a místnosti pro stavitelský obor ve druhém patře budovy, taktéž na severní straně. V každém patře byly poblíž hlavního schodiště zřízeny umývárny se záchody pro učitele a záchody pro žáky.⁷²

Hned při vchodu do budovy se nacházel byt vrátného. Byl vyřešen tak, aby oknem do vestibulu postřehl každého příchozího. Byt se skládal z kuchyně, pokoje a předsíně. Ředitel měl byt u druhého vchodu do budovy. Byl od ostatních místností oddělen archivem. Sborovna nebyla tak velká, protože měl každý z učitelů svůj kabinet. Vedle sborovny se nacházela knihovna. V budově na dvoře se nacházela strojnická dílna. V ní byl i kabinet pro mistra. Strojnická dílna měla na svěrákovém stole umístěných 19 různých svěráků. Za svěráky bylo umístěno v jedné řadě 5 soustruhů. Ve stejné řadě se soustruhy se nacházel nádrhový stůl, stůl s ruční vrtačkou a nůžkami na plech. V druhé řadě byla na stěně připevněna vrtačka s kruhovým stolem, a za soustruhy byly rozestaveny stroje jako kolmo hoblovací stroj, mechanický jemný soustruh zřízený ke šlapání⁷³, frézovací stroj, stroj na leštění, dvě krátké hoblovačky a velký hoblovací stroj. Ve strojnické dílně byla také místnost pro formování a odlévání kovových předmětů. Zde byl umístěn 8 m dlouhý formířský stůl, pec a sušárna na formy. Ze slévárny se vcházelo do kovárny, kde se nacházely 3 výhně, 3 kovadliny, buchar a velké nůžky. Všechny tyto nástroje byly pro žáky společné, ale i přesto měl každý žák své nástroje, které si uzamykal v jemu přidělené skříňce.⁷⁴

⁷¹ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1899 – 1900, s. 8.

⁷² Tamtéž, s. 9.

⁷³ Tamtéž, s. 10.

⁷⁴ Tamtéž, s. 11.

Přední strana budovy byla postavena v renesančním slohu a nároží budovy bylo zakončeno kopulovitou věží.

Náklady, které mělo město Pardubice s postavením budovy, byly následovné: práce nádenická, zednická, kamenická, tesařská, pokryvačská, klempířská, truhlářská, kovářská, zámečnická, sklenářská, natěračská, stukaterská, válcované nosiče, práce čalounická, malířská a jiné různé práce vyšly na 258 734, 68 K. Topení stálo 25 000 K., světlo 12 000 K., vodovod 9 000 K., železný krov 9 186, 14 K., různé předměty jako kamna, sochy, plot, hromosvod atd. vyšly na 7 079, 18 K. Dohromady tedy bez stavebního místa a bez příspěvku, který se obec zavázala přispívat na vnitřní zařízení, stála stavba zaokrouhleně 321 000 K.⁷⁵

3.6 Otevření školy

V době od 15. srpna do 15. září 1899 probíhalo na průmyslové škole přijímací řízení. Žáci, kteří chtěli být přijati, museli k přihlášce přiložit také rodný list a propouštěcí vysvědčení z obecné, nebo jiné naposledy navštěvované školy. O všech došlých přihláškách bylo pak rozhodnuto 20. září.⁷⁶

Díky velmi rychlému stavebnímu tempu⁷⁷ byla dne 1. října 1899 státní průmyslová škola v Pardubicích předána svému účelu.⁷⁸ Další den, 2. října, se konalo slavnostní vysvěcení této školy. Slavnost začala v 9 hodin ráno v kostele svatého Jana. Slavnostního svěcení se účastnili žáci, profesorský sbor, c. k. dvorní rada pan Bartoloměj Pavlíček, který zastupoval ministerstvo kultu a vyučování, okresní hejtman pan Ed. Scheller v zastoupení místopředsedů, c. k. vládní rada Eduard Černý, jež byl ředitelem státní průmyslové školy v Praze, rytíř Karel Kordina, odborný přednosta, okresní školní inspektor pan František Bělohávek, obecní zastupitelstvo města Pardubic se starostou panem Františkem Hoblíkem, profesorský sbor vyšší reálky v Pardubicích s ředitelem panem L. Storchem, učitelský sbor staroměstských chlapeckých a dívčích škol s řediteli panem O. Šedivým a panem J. Svobodou, učitelský sbor novoměstských škol s řediteli panem Vosykou a panem Hornofem, okresní výbor, výbor občanské záložny, důstojnický sbor s panem podplukovníkem Burkhartem, úředníci zemské donucovací pracovny s ředitelem panem Jansou, úředníci dráhy a panem Kollorosem, úředníci firmy „Jos.“, úředníci firmy „Opitz & Hübner“, výbor

⁷⁵ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1899 – 1900, s. 14.

⁷⁶ Pernštýn. Ročník X, č. 21, 25. 7. 1899.

⁷⁷ Neodvislé listy. Ročník V., č. 39, 30. 9. 1899.

⁷⁸ Státní okresní archiv Pardubice. Kronika města Pardubic.

společenstva živností stavebních, výbor společenstva hostinských, dámský spolek „*Ludmila*“, dámský odbor „*Severočeské jednoty*“, dámský spolek „*Sv. Václava*“, a mnoho dalších občanů města Pardubice a okolí. Po skončení mše v kostele se průvod přemístil před budovu průmyslové školy. Tam se konalo samotné vysvěcení, které provedl pan děkan Sloup za asistence čtyř kněží. Na závěr pronesl řeč starosta František Hoblík, ve které připomenul, že škola byla postavena na oslavu čtyřicetileté vlády tehdejšího císaře a krále Františka Josefa I. Po této řeči zazpívali žáci průmyslové školy hymnu rakouských národů a tím celá slavnost skončila.⁷⁹ Dne 3. října pak začala samotná výuka.⁸⁰

⁷⁹ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1899 – 1900, s. 15.

⁸⁰ Neodvislé listy. Ročník V., č. 39, 30. 9. 1899.

4. Vývoj školy

4.1 Škola v letech 1899 – 1912

Průmyslová škola v Pardubicích měla na svém počátku dvě oddělení. Dvouroční mistrovskou školu stavební a dvouroční mistrovskou školu strojnickou.⁸¹ Pokud se žáci chtěli na školu přihlásit, museli doložit, že absolvovali dvouletou praxi v jednom z těchto oborů.⁸² Pochopitelně museli doložit také potvrzení, že absolvovali naposledy navštěvovanou školu. Žáky čekala i finanční povinnost. Zápisné stálo 2 K, školné za jeden semestr stálo 12 K, dále se muselo přispívat na učební prostředky, a to dělalo 3 K, příspěvek na strojnickou dílnu byl 12 K a na truhlářskou dílnu 6 K. Výhodou bylo, že chudí a pilní studenti byli od školného osvobozeni, a byli podporováni stipendii.⁸³

V prvním školním roce 1899 – 1900, bylo zapsáno na strojnický obor i na stavební obor 40 žáků.⁸⁴ Na škole začali vyučovat profesori František Březina, František Čabrádek, Jindřich Kopfstein, Jan Roubal, Josef Osvald, Jan Letzel, Jan Šmejkal, Antonín Poper, Antonín Procházka a Bedřich Cvikr.⁸⁵ V učebním rozvrhu se objevovaly předměty jako stavitelství, geodézie, výklad ze stavitelské technologie, stavitelské rýsování, strojní technologie, strojnické rýsování, matematika, měřictví, nauka o průmětech, kreslení, fyzika, český jazyk, německý jazyk atd.

Ve školním roce 1900 – 1901, byla ke škole přidělena všeobecná škola pokračovací.⁸⁶ Přišly také nové posily v podobě profesorů. Výnosem ministerstva kultu a vyučování ze dne 9. června 1900, bylo nařízeno ředitelství, aby vypsalo konkurz na jedno místo pro učitele českého jazyka, německého jazyka, jedno místo pro učitele stavitelství a architektury, jedno místo pro učitele pro strojnický odbor, jedno místo pro učitele matematiky a jedno místo pro asistenta pro stavitelský odbor. Tato místa zaujali konkrétně pánové Antonín Kubeš, Arnošt Rosa, Otakar Valenta, Jan Stejskal a František Beran.⁸⁷ Na mistrovskou školu bylo v tomto školním roce přijato 146 žáků, a na školu pokračovací bylo přijato 44 žáků.⁸⁸

⁸¹ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích. Jubilejní výroční zpráva 1948 – 1949.

⁸² SAKAŘ, *Dějiny Pardubic nad Labem*, s. 205.

⁸³ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1899 – 1900, s. 31.

⁸⁴ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích. Jubilejní výroční zpráva 1948 – 1949.

⁸⁵ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1899 – 1900, s. 22 - 25.

⁸⁶ SAKAŘ, *Dějiny Pardubic nad Labem*, s. 205.

⁸⁷ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1900 – 1901, s. 18 - 21.

⁸⁸ Tamtéž, s. 22.

Ve školním roce 1901 – 1902 bylo výnosem ministerstva kultu a vyučování nařízeno ředitelství, aby vypsal konkurz na místo učitele pro stavitelské odbory, geodézii a stavební mechaniku. Mezi novými profesory se tak objevují Václav Veverka, Karel Šindelář, Antonín Vácha, Václav Kosina a Martin Krňoul.⁸⁹ Co se týče žáků, na mistrovskou školu bylo přijato 127 žáků a na školu pokračovací 47 žáků.⁹⁰

Ve školním roce 1902 – 1903 se stali novými členy učitelského sboru František Dostál a Jaroslav Kohout.⁹¹ O rok později, byl namísto Františka Březiny jmenován Václav Ladislav,⁹² a o další rok déle, tedy už ve školním roce 1904 – 1905, byl namísto Antonína Kubeše, jmenován učitelem Karel Gregor.⁹³ V tomto školním roce se statistika žáků pohybovala vesměs ve stejných číslech. Na mistrovskou školu bylo přijato 130 žáků a na pokračovací školu 45 žáků.⁹⁴

V následujících několika školních letech nenastaly výrazné změny v učitelském sboru. Ve školním roce 1905 – 1906 nastoupil Augustin Karnet, asistent při stavebním rýsování a deskriptivě.⁹⁵ Ve školním roce 1906 – 1907 přibyli další dva asistenti. Bohumil Dvořák a Václav Sommer. Bohumil Dvořák asistoval při strojním rýsování a deskriptivě a Václav Sommer asistoval při stavebním rýsování a deskriptivě, a to od 5. května 1907. Dne 5. března 1907 nastoupil také MUDr. Karel Vojáček, praktický lékař a pomocný učitel.⁹⁶ V roce 1908 – 1909 působil na škole také Bedřich Setinský, asistent při stavebním rýsování a deskriptivě.⁹⁷ V roce 1909 – 1910 nastoupili asistenti Jan Dudek a Jindřich Jelínek. Dále František Kramář, obuvnický mistr a František Zikmund, krejčovský mistr.⁹⁸ Ve školním roce 1910 – 1911 se opět vystřídali asistenti. Jako noví nastoupili inženýr Vojtěch Krbec, inženýr František Zelený a akademický malíř Bohumil Lizner.⁹⁹ V roce 1911 zasáhla učitelský sbor první nelítostná rána. Dne 23. srpna 1911 zemřel profesor Jan Stejskal.¹⁰⁰ Ředitel školy Jindřich Fialka mu věnoval ve výroční zprávě pár stran. Vyjádřil lítost, popsal ve stručnosti Stejskala život, jeho záliby a také jeho učitelské schopnosti: „*Jako učitel byl neobyčejně svědomitý, dokonalý a spravedlivý, při vyučování pracoval bez oddechu, a hleděl dosíci úspěchů co*

⁸⁹ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1901 – 1902, s. 13-16.

⁹⁰ Tamtéž, s. 17.

⁹¹ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1902 – 1903, s. 20.

⁹² Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1903 – 1904, s. 20.

⁹³ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1904 – 1905, s. 19.

⁹⁴ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1902 – 1903, s. 21.

⁹⁵ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1904 – 1905, s. 25.

⁹⁶ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1905 – 1906, s. 23.

⁹⁷ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1906 – 1907, s. 19.

⁹⁸ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1907 – 1908, s. 31.

⁹⁹ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1910 – 1911, s. 17.

¹⁰⁰ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1911 – 1912, s. 2.

nejvšestrannějších a trvalých. Vedl si s opravdovostí a nestrannou přísností, již žáci jeho zprvu mnohdy těžce nesli, ale kterou dospívající, řádně dovedli oceniti. Jemu šlo u žáků o vypěstění řádného charakteru. Nespočetné služby prokázal žactvu v různých otázkách soukromých¹⁰¹ a podpůrných, a to nejen v době návštěvy školní jako jeho učitel, nýbrž i tenkrát, když chudí žáci po ukončených studiích si hledali zaopatření, býval jim vždy upřímným rádcem a ochotným přímluvčím.“¹⁰²

V roce 1910, se změnila organizace na státních průmyslových školách. Stavitelská oddělení na mistrovských školách se změnila na školy pro stavební řemesla. Tato škola se skládala z několika odborných kurzů pro zedníky, tesaře a kameníky.¹⁰³ Počet žáků se průměrně pohyboval kolem 160.¹⁰⁴ Žactvo stouplo v průměru na 330 až ve školním roce 1910 – 1911, a to v důsledku rozšíření pokračovací školy o dvě oddělení. Byla to oddělení pro strojnické živnosti a stavební živnosti.¹⁰⁵

Ve školním roce 1911 – 1912 nastoupil na místo učitele Josefa Stejskala, František Sýkora. Vynesením ministerstva veřejných prací ze dne 19. srpna 1911, byl jmenován Bohumil Čvančar učitelem pro stavitelský odbor a Václav Smrčina učitelem pro mechanicko-technický odbor. Od počátku školního roku 1912 nenastaly v učitelském sboru výrazné změny.¹⁰⁶

4.2 Obuvnická škola

Významným mezníkem se pro školu stal školní rok 1913 – 1914.¹⁰⁷ Městská rada podala obecnímu zastupitelstvu návrh, aby se škola změnila ve vyšší průmyslovou školu, a aby byla při státní průmyslové škole zřízena škola obuvnická. Dne 23. června, dalo k tomuto návrhu zastupitelstvo schválení, a vznikla tak vyšší škola strojnická.¹⁰⁸ Na vyšší školu strojnickou se přihlásilo 78 žáků, na školu mistrovskou 57 žáků, na školu pokračovací 59 žáků a na školu pro stavební řemesla 45 žáků.¹⁰⁹

¹⁰¹ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1911 – 1912, s. 3.

¹⁰² Tamtéž, s. 4.

¹⁰³ SAKAŘ, *Dějiny Pardubic nad Labem*, s. 206.

¹⁰⁴ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1911 – 1912, s. 16.

¹⁰⁵ SAKAŘ, *Dějiny Pardubic nad Labem.*, s. 206.

¹⁰⁶ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích. Jubilejní výroční zpráva 1948 – 1949.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ SAKAŘ, *Dějiny Pardubic nad Labem*, s. 206.

¹⁰⁹ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1913 – 1914, s. 5.

Další významnou změnou v roce 1913 bylo nastoupení nového ředitele do funkce. Druhým ředitelem státní průmyslové školy v Pardubicích se stal Ing. Bohumír Gregor.¹¹⁰

Dne 3. ledna 1916 bylo usnesením obecního zastupitelstva povoleno zřízení obuvnické školy v Pardubicích. Dne 8. srpna 1916 bylo zřízení obuvnické školy schváleno c. k. ministerstvem, a zároveň byla zadána stavba obuvnické dílny v zahradě průmyslové školy staviteli V. L. Hořeňovskému za 56 510 K.¹¹¹ Odborná škola pro strojní výrobu obuvi v Pardubicích, byla založena v roce 1917. Vznikla v době příznivého vývoje obuvnického průmyslu v Pardubicích. Spolek továrníků obuvi uzavřel smlouvu s vídeňskou firmou „*Osterreichische Vereinigte Schuhmaschinen Gesellschaft*“, která propůjčila škole potřebné stroje.

Ke škole byla přidělena zkušebna obuvnického a kožního průmyslu. Dozor nad touto zkušebnou mělo ředitelství státní průmyslové školy. Ředitelství přijímalo zakázky a předávalo je zkušebně k vyřízení a obstarávalo jejich vypravení. Správce zkušebny musel zapsat každou došlou zakázku do deníku, obstaral její vyřízení a předložil ředitelství k podpisu a vypravení. Do deníku byly také zapisovány ředitelstvím stanovené sazby za zakázku. Ředitel, správce a ti co práci prováděli, měli nárok na podíl z poplatku. Ředitel získal 10%, správce 30%, pracovník 20% a zbytek šel do státní pokladny. Úkolem zkušebny bylo udržovat badatelskou odborně technickou činnost a zlepšení stálého styku s průmyslem a obuvnickou živností. Výrobky, které škola vyrobila, musela hned prodat, aby si udržela peněžitý kapitál a z toho nakoupila opět nový materiál pro výrobu.

Škola vcelku prosperovala do té doby, než přišla krize, která zasáhla jak obuvnickou školu, tak i celý náš průmysl. Odbyt obuvnického průmyslu hodně klesl zejména na jihu a na východě. Poklesly ceny hotové obuvi, které škola vyrobila, tudíž nastaly značné ztráty a to přes 160 000 Kč. Navíc v roce 1922 vypověděla vídeňská firma smlouvu, kterou uzavřela v roce 1917 se spolkem továrníků obuvi. Školní výbor žádal Ministerstvo školství a národní osvěty, aby se pokusilo s výše jmenovanou společností vyjednat novou nájemní smlouvu, jinak by bylo potřeba zakoupit nové stroje, nebo školu přímo zavřít. Dne 13. ledna 1923, odpovědělo Ministerstvo školství a národní osvěty na žádost školního výboru ze dne 21. prosince 1922. Ministerstvo zamítlo žádost s odůvodněním, že není pověřeno k tomu, aby vstupovalo do jednání s vídeňskou firmou, a že komponentní k vyjednávání by byl pouze pardubický školní výbor.

¹¹⁰ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích. Jubilejní výroční zpráva 1948 – 1949.

¹¹¹ Státní okresní archiv Pardubice. Kronika města Pardubice.

Podniky, které se v Pardubicích zřídily, byly z velké části likvidovány a nové se už nezřídily. Obuvnický průmysl se zredukoval takřka na polovinu. Pardubice chtěly v zájmu obuvnického průmyslu školu udržet, avšak město samotné na to už nestačilo. Město od počátku maximálně přispívalo k zařízení a udržení školy, i když to nebylo přímo v zájmu školy, ale v zájmu široké veřejnosti. Hospodářská tíseň, která nastala, znemožnila škole pokračování. Ministerstvo vyučování si tak obuvnickou školu převzalo do státní správy a obuvnická škola v roce 1923 zanikla.¹¹²

4.3 Škola za první světové války

Necelý rok od zřízení vyšší školy strojnické vypukla první světová válka. Ta zničila naděje na slibnou budoucnost školy. Dostala školu do velkých problémů, protože budova státní průmyslové školy byla zabrána pro vojenské a nemocniční účely. Až na dvě učebny, byly všechny ostatní přeměněny na válečné nemocnice. Řediteli školy nezbývalo nic jiného, než úřadovat ve svém bytě, a porady musel svolávat v učebně. Dalším problémem bylo to, že poklesl počet žactva asi na 173, v důsledku povolání starších žáků do vojenské služby. Ovšem po skončení války žactvo opět stoupl a to do počtu 356.

4.4 Škola v letech 1921 – 1945

V letech 1921 – 1922 musela být kvůli nedostatku místa na škole zrušena škola stavební.¹¹³ Škola byla zrušena i přesto, že žáci poslali Ministerstvu školství a národní osvěty žádost, aby se škola nerušila.¹¹⁴ Další škola co se zrušila, byla pokračovací škola řemesel, která se připojila k městským pokračovacím školám. Došlo k tomu v letech 1923 – 1924. Místo ní však byla otevřena ve stejném roce odborná pokračovací škola řemesel pro učně strojnických živností.¹¹⁵ Co se týče změn v učitelském sboru, od roku 1926 až do konce fungování státní průmyslové školy, vyučovali na škole profesori Vladimír Bělovský, Ferdinand Blavic, Rudolf Frank, Filip Hájek, Jan Kroupa, Ludvík Mauer, Čeněk Nosek,

¹¹² NA Praha. Ministerstvo školství, č. kar. 1823-1829.

¹¹³ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích. Jubilejní výroční zpráva 1948 – 1949.

¹¹⁴ NA Praha. Ministerstvo školství, č. kar. 1823-1829.

¹¹⁵ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích. Jubilejní výroční zpráva 1948 – 1949.

František Ošťádal, Jan Pelcák, Oldřich Pruckner, Rudolf Šťoviček, Jaroslav Zdeněk, Josef Bečka, Bedřich Cvikr, Václav Kosina, Antonín Kovařík a Martin Krňoul.¹¹⁶

Ve 30. letech nastal na škole další rozmach. Byla zřízena autodílna, která měla veškeré potřebné vybavení. Dne 26. března roku 1935, zaslalo ředitelství školy žádosti učitelů Josefa Bečky, Františka Černoouse, Antonína Hromádky, Stanislava Jirouta a dílovedoucího Ludvíka Kubáta, Ministerstvu školství a národní osvěty, aby získali povolení k vyučování jízdě motorových vozidel na kurzech, které škola pořádala. Učitelé k žádosti přikládali křestní list, potvrzení že je žadatel státním zaměstnancem, ředitelstvím ověřený opis úředního povolení k řízení motorových vozidel, průkaz o tom, že žadatel po dobu tří let opravdu řídil motorové vozidlo, potvrzení ředitelství školy, že po dobu čtyř let vyučoval na auto-kurzech dané školy, a potvrzení ředitelství školy, že je jím žadatel určen k výcviku žáků. Žádostem bylo vyhověno.¹¹⁷

Řidičský průkaz mohli lidé získat na osobní vozidla nebo i na nákladní. Škola si pořídila už starší auta, ale tudíž levnější, a ve škole si je opravila.¹¹⁸ Ředitelství školy hledalo výhodnou koupi nejnovějšího typu Tatra. Nabídky, které se škole dostávaly, byly buď velmi nákladné, nebo to byly už starší typy aut. Ředitelství nakonec požádalo závody Tatra v Kopřivnici o přenechání zkušebního auta. Závody Tatra přenechaly škole výslovně k vyučovací účelům jedno úplné zkušební ojeté chassis od tehdejšího nejnovějšího vzoru 57, za cenu 5 300 Kč.¹¹⁹

Autoškola ovšem nebyla jedinou novinkou. Ve školním roce 1938 – 1939 vzniklo na škole diferenciacní oddělení pro konstrukci letadel.¹²⁰ Diferenciace byla schválena výnosem č. 64. 313/38.¹²¹ Pokud se ovšem žáci chtěli na tento obor dostat, museli mít písemné potvrzení od svých rodičů.¹²² V roce 1944 škola podala žádost ministerstvu školství a lidové osvěty, ve které přednesla návrh na otevření třetího, takzvaného leteckého ročníku. Počet zájemců byl vysoký. Škola svůj návrh na otevření třetího ročníku odůvodňovala tak, že pokud má škola význam pro vedení války, rozhodně bude mít význam ještě větší, pokud se otevře třetí ročník.¹²³ Bohužel rok na to, v roce 1945, se letecký oddíl zavřel z důvodu nedostatečného počtu žáků, kterých je potřeba k otevření třídy.¹²⁴

¹¹⁶ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích. Jubilejní výroční zpráva 1948 – 1949.

¹¹⁷ NA Praha. Ministerstvo školství, č. kar. 1823-1829.

¹¹⁸ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích. Jubilejní výroční zpráva 1948 – 1949.

¹¹⁹ NA Praha. Ministerstvo školství, č. kar. 1823-1829, průmyslová škola 1931 – 1945.

¹²⁰ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích. Jubilejní výroční zpráva 1948 – 1949.

¹²¹ NA Praha. Ministerstvo školství, č. kar. 1823-1829.

¹²² Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích. Jubilejní výroční zpráva 1948 – 1949.

¹²³ NA Praha. Ministerstvo školství, č. kar. 1823-1829.

¹²⁴ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích. Jubilejní výroční zpráva 1948 – 1949.

Škola si v tuto chvíli zakládala na výbornou prestiž, kterou jen tak nějaká škola v té době neměla. Bohužel budoucnost školy opět narušila světová válka.

4.5 Škola za německé okupace a za druhé světové války

I za zhoršených politických poměrů se ředitelství školy snažilo získat potřebný materiál k provozu dílen a vyučování. Zásoby, které získaly, postačily na to, aby mohla škola nerušeně fungovat i několik let. Avšak problémem bylo duševní zdraví, které bezohledně ničila německá okupace. Český národ podlehl neustálému rozčilování, strachu a psychického napětí. Každý den chodily zprávy o postupu Němců nebo o zatýkání Čechů, ať už ve dne nebo v noci. Veškeré tyto nepříjemnosti neunesl v pořadí třetí ředitel státní průmyslové školy v Pardubicích, Otokar Bartl, který nastoupil do funkce ředitele v roce 1937, a postihla ho tak v roce 1941 předčasná smrt.¹²⁵ Ještě za jeho působnosti byli na školu přijímáni absolventi středních škol do třetích ročníků vyšší průmyslové školy, jelikož vysoké školy byly v důsledku války zavřeny.

Novým, a zároveň posledním ředitelem státní průmyslové školy v Pardubicích, se stal ing. Bohumil Korbel, profesor druhé státní průmyslové školy v Plzni. Ve školním roce 1941 – 1942 byl veliký nával žáků do všech oddělení. Byl otevřen absolventský kurz pro gymnazisty v důsledku zavření vysokých škol.

Nepříjemné výnosy, které doléhaly jak na ředitele tak na vyučující, narušovaly zdánlivý klid na škole. Byly nařízeny jazykové zkoušky zaměstnanců, slovanské jazyky byly vyškrtuty z osnovy, byly zvýšeny učební povinnosti profesorů a byl nařízen zesílený sběr papíru. „Blahodárná“ činnost nacistického generála policie Heydricha, v úřadě zastupujícího říšského protektora v Čechách a na Moravě, byla v této době již patrná. Vznikly vážné obavy, že když se zavřely všechny vysoké školy, zavřou se i školy střední, a to proto, že v nich se u dorostu vyvíjí jejich myšlení, které by mohlo být nebezpečné pro zájmy Velkoněmecké říše. Obavy se vyplnily dne 30. října roku 1941, když byli svoláni všichni ředitelé středních škol se zástupci žáků z každé třídy do Obecního domu, aby vyslechli výstrahu ministra školství Dr. Kaprasa. Tón, kterým výstrahu přednášel, působil na všechny dojmem, že české školy nemají žádnou naději. Avšak ministr pronesl: *„Naposledy jsem se za Vás přimluvil u říšského protektora, aby české školy nezavíral, avšak žádám Vás, aby ustala protiněmecká provokace*

¹²⁵ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích. Jubilejní výroční zpráva 1948 – 1949.

z vašich řad vycházející.“. Podle rozkazu museli všichni ředitelé tuto výstrahu tlumočit na svých školách všem žákům.

Z okresních úřadů a z ministerstev začaly vycházet různé zákazy. Obrazy, které byly pro Říši závadné, se odstranily, bylo zavedeno německé úřadování, kde všechna místa byla postupně Němci obsazena, všechny nápisy na obrazech byly přepsány na dvojjazyčné, a odstranilo se vše, co by mohlo připomínat bývalou samostatnost státu. Například značky „čsl.“ a „ČSR“. Dále se černily osobní výkazy a zápisy o vojenské službě, odstraňovaly se sokolské upomínky, přepisovaly katalogy a tak dále. V nových nařízeních se museli v pracovních kroužcích profesori a učitelé zdokonalit v němčině. Kroužky musely probíhat i přesto, že v lednu a únoru v roce 1942 bylo zrušeno vyučování v důsledku tuhých mrazů a nedostatku uhlí.

V posledních týdnech školního roku 1941 – 1942 viselo ve vzduchu obzvláště velké napětí. Všude se šířily zprávy, že se něco chystá. A skutečně, 27. května roku 1942, byl spáchán atentát na Heydricha. Po tomto atentátu bylo na celém území Čech a Moravy vyhlášeno stanné právo. V bytech se prováděly prohlídky a vojáci hledali zbraně a podobně. Ve východních Čechách se v této době potuloval německý inspektor Hoffman. Ten byl znám svou důkladností a horlivostí, díky které byl později povýšen na vrchního odborového radu. Bylo jasné, že navštíví i průmyslovou školu v Pardubicích. Stalo se tak 10. června. Na Hofmanna již čekal ředitel s jeho zástupcem. Jako první Hoffman vyzpovídal ředitele, ptal se, jestli byl někdo ze sboru nebo ze žáků zatčen, chtěl vidět maturitní práce, které shledal za závadné, dále sám prozkoumával důkladně skříně ve sborovně, zda se v nich nenacházejí skryté zbraně nebo vyřazené obrazy. Když prozkoumával chodby, zjistil, že výzdoba je nedostačující a nařídil výzdobu rozšířit. Opravdový problém nastal až v žákovské knihovně. Když Hoffman prohlížel inventární knihu, kde byly vyřazené knihy červeně škrtnuty, zdálo se, že je inspektor spokojen. Ovšem do okamžiku, než narazil na měsíčník o deseti sešitech s názvem „MLADÝ LETEC“. Když jím začal inspektor listovat, v druhém sešitě objevil obraz prezidenta Beneše. Atmosféra v knihovně zhoustla ještě více. Inspektor se obrátil na knihovníka, a prohlásil, že by za to mohl být zastřelen, a že podá hlášení ministerstvu. Celá záležitost však nakonec dopadla vcelku dobře.

Kvůli nedostatku místa na škole, v důsledku vysokého počtu žáků, byla ze sborovny udělána učebna, aby se do školy všichni žáci vešli.

Začaly docházet další výnosy z okresního úřadu a z ministerstva o zesílení sběru papíru, kostí, barevných kovů, gumy, starého železa, textilií, léčivých bylin a tak dále. Profesor, který byl pověřen vedením sběru, prováděl písemné záznamy za třídy a za školu. Výsledky se hlásily

okresnímu úřadu, a pokud nebylo splněno požadované množství, dostávalo ředitelství poučné přípisy s výhrůzkami.

Dne 28. září 1942 se profesori a učitelé podrobili zkoušce z němčiny, kde asi třetina při zkoušce neobstála. Německý jazyk byl ministerským nařízením ze dne 17. září 1942 zaveden jako částečný vyučovací jazyk a to každou čtvrtou hodinu matematiky a zeměpisu a to samé bylo doporučeno i pro odborné předměty.

Počet žáků začal opět klesat v důsledku posílání žáků na nucené práce v Německu. Mnoho žáků odcházelo ze školy i dobrovolně a našli si raději zaměstnání ve zdejších továrnách. To bylo další trápení pro ředitelství. Rodiče žáků se obraceli na ředitelství, jak dostat své syny opět do školy. Další rodiče zase ředitelství obviňovalo a žádalo o zakročení.

Ve strojírenských firmách v Německu byl nedostatek technických sil v důsledku posílání úředníků na frontu. Tento nedostatek nutil, aby byly síly nahrazeny, a tak se na školu obraceli zástupci firem, aby své žáky informovali o podmínkách a výhodách tohoto umístění. I přesto, že se firmy nacházely ve městech, která byla letecky ohrožená, hlásilo se mnoho žáků.¹²⁶

Ve školním roce 1943-44 klesl počet žáků na 1041, v důsledku neblahých zásahů úřadu práce, a jelikož se neotevřel absolventský kurz, protože absolventi středních škol byli zasazováni do válečného stroje, úřad práce si na začátku září vyžádal seznam žáků ročníku 1924, a žáky pak postupně posílal do průmyslu. V polovině září školu navštívila obvodní komise. Ta během čtyř hodin prohlédla kolem 150 ti žáků a všechny zhodnotila jako vhodné pro službu v „*technické nouzové pomoci*“. Na konci prosince přišel od ministerstva výnos, kde navrhuje pro žáky vyšší školy ve druhém ročníku, jednoroční praxi. Ředitelství školy to ovšem ze závažných důvodů nedoporučovalo. Ředitelství se domnívalo, že hlavním cílem je to, vytáhnout žáky ze školy a nasadit je do válečného průmyslu. Bohužel se tak v září roku 1944 skutečně stalo. Žáci, kteří se pro jednoroční praxi rozhodli, byli odvezeni do Berlína, kde odstraňovali trosky domů při náletech angloamerických letadel. Žáci pardubické průmyslové školy měli štěstí, že se všichni zdraví vrátili zpátky, kdežto někteří jejich spolužáci z jiných škol jako například Ostrava nebo Brno, takové štěstí neměli, protože zůstali pod troskami při jednom náletu. Když se žáci po půl roce vrátili, jejich docházka a pracovní morálka byla velmi ubohá. Většina žáků studovala pod dojmem zásluh, které získaly v Berlíně.

¹²⁶ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích. Jubilejní výroční zpráva 1948 – 1949.

V roce 1944 byla zvýšena protiletecká ochrana s nočními hlídkami a cvičnými poplachy. Když se v červenci konaly přijímací zkoušky, byly dvakrát přesunuty z důvodu spuštění poplachu. V noci 21. a 22. července byl nad Pardubicemi spáchán letecký útok, kdy byla postižena východní část města. Další útok se odehrál 24. srpna, kdy byla poškozena západní část města s nádražím, letištěm a Fantovými závody. Při druhém náletu spadla bomba do školní zahrady, kde se nacházely dílny. Bomba tím napáchala mnoho škod. Nový školní rok 1944 – 1945 nezačal vesele. Začal odklizením skla a hlíny ze školních dílen a čištěním strojů. Počet žáků opět klesl na 913. Neotevřely se ročníky školy mistrovské ani druhý ročník vyšší školy. Ve dnech 17. a 18. října byly zabráný dílny Němcem Weisem pro válečné úkony. Ředitelství školy obstarávalo palivo a osvětlení, a Weis teprve na konci dubna roku 1945 zaplatil asi polovinu výloh, ale v několika dnech utekl a zbytek nedoplatil.

Maturitní zkoušky žáků se konaly koncem ledna roku 1945 v měšťánské škole, kam byla přesunuta celá průmyslová škola i s reálným gymnáziem. Zkoušku absolvovalo 69 žáků. Tyto zkoušky byly však narušeny německým důstojníkem, který i tuto budovu zabíral pro vojenské účely. Od 5. února našlo ředitelství svůj azyl v budově berního úřadu a žáci se vyučovali po hostincích. V dubnu roku 1945 bylo mnoho žáků odvoláno na zákopové práce na Moravě. Řada z nich pak nemohla docházet na vyučování z důvodu dopravních poruch, přibližováním fronty a množícími se nálety.

Konečně přišel květen, a s ním i toužebně očekávaný konec války.

4.6 Škola v letech 1945 – 1950

Po několika týdenní pauze se v polovině května začalo opět s vyučováním, které se provádělo v dílenské montovně a umývárně. Budova se úplně uvolnila až v polovině června roku 1945. Přes prázdniny se dala budova celá opět do kupy. Vymalovala se, vyčistila a s pomocí žáků, byly do nových učeben přeneseny i lavice.

Jelikož došlo k nedostatku vyučujících v důsledku odchodu některých učitelů na střední a průmyslové školy do pohraničí, byly v listopadu a v prosinci roku 1945 učitelské síly doplněny silami z průmyslu nebo z jiných škol. Po revoluci nastaly v organizaci školy některé změny. Například nebylo otevřeno letecké oddělení, z důvodu nedostatku žáků, potřebných pro otevření jedné třídy. Dále byla pokračovací škola učňovská od školního roku 1945- 1946 přičleněna ke všeobecné škole učňovské. A žáci, kteří byli poslední rok války odvoláni ze

školy, se opět vrátili a tím opět zvedli počet žáků. Počátkem školního roku 1948-49 bylo otevřeno elektrotechnické oddělení mistrovské školy.

Vyučovací osnovy byly také změněny vzhledem k novým poměrům. Byla zavedena občanská výchova a byl do každé učebny zaveden školní rozhlas. Také byla utvořena školská samospráva žákovská, která organizovala vnitřní život studentů. Například účasti na divadelních představeních, filmových představeních a tak dále. Také se zabývala sběrem odpadků, kterých bylo v poválečné době dostatek.

Nová doba od revoluce měla na školu pozitivní dopad, protože si uvědomila, jak velkou úlohu má, když chce dobře připravit technický dorost pro výrobu. Škola se také aktivně účastnila veškerých veřejných projevů a oslav, které doba přinesla.

Činnost a život školy byl dotčen velkými hospodářskými, politickými a společenskými převraty. Nyní se více školství zapojovalo do celkového dění uvnitř státního organismu. Všichni čelili novým úkolům. Jak učitelský sbor, tak i všichni zaměstnanci školy a žáci. Škola si vytyčila hlavní cíl, a to dostat úroveň školy zpět do předválečné úrovně.¹²⁷

V roce 1950 se začalo spekulovat o tom, že budova bude uvolněna pro nově zřízenou Vysokou školu chemickou. Škola sem měla být přesunuta pouze dočasně, než se pro ni postaví nová budova. Toto nařízení vydala rada KNV 15. května 1951, aniž by to projednala se zástupci průmyslové školy. V červnu začalo veliké stěhování, protože budova měla být uvolněna již před začátkem školního roku 1951 – 1952.

Pardubická průmyslová škola se přestěhovala do staré budovy gymnázia v Chrudimi. Stěhování trvalo vesměs celé prázdniny a bylo prováděno vlastními nákladními auty s pomocí všech profesorů a některých žáků. Přestěhování školy pochopitelně zkomplikovalo život některým žákům a profesorům. Proto někteří žáci přestoupili na nově zřízenou vyšší průmyslovou školu strojnickou v Hradci Králové a do nové vyšší školy elektrotechnické, která vznikla v Pardubicích odštěpením od vyšší průmyslové školy.¹²⁸ Školní rok 1951 – 1952 už tedy započal ve městě Chrudim. Budovu průmyslové školy, jak je již výše zmíněno, převzala dne 2. 7. 1951 nově zřízená Vysoká škola chemická.¹²⁹

¹²⁷ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích. Jubilejní výroční zpráva 1948 – 1949.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ LENDEROVÁ, Milena. *Dějiny vysokého učení v Pardubicích. Univerzita v proměnách společnosti 1950 – 2010*. Pardubice, 2011, s. 16. ISBN 978-80-7395-280-8.

5. Učební osnovy

Důležitou součástí školy jsou také předměty, díky kterým studenti získají potřebné informace a praktické znalosti k provádění své budoucí práce. Zde je nástin vyučovacích předmětů, se kterými se studenti během svého studia setkávali.

V učební osnově mistrovské školy strojnické pro první ročník zimního semestru se nacházely tyto předměty:

Čeština – vyučovala se 3 hodiny týdně, žáci se učili správnému čtení, základy mluvnice a pravopisu, praktická cvičení ústní a písemná ve vyjadřování myšlenek, četba a výklad všeobecně vzdělávacích a odborných článků, pravopisná cvičení. Za semestr museli žáci splnit 3 školní práce.

Zeměpis – vyučoval se 1 hodinu týdně. Zde se žáci učili číst zeměpisné mapy se zřetelem ke členitosti zemského povrchu a státního rozdělení Evropy, místopis a hospodářské poměry nejčelnějších států (zejména Rakousko - Uhersko), a výklad jízdních řádů.

Matematika – vyučovala se 5 hodin týdně, vyučovalo se opakování čtyř základních početních výkonů s celými a desetinnými čísly, druhá a třetí mocnina a odmocnina, počítání se zlomky, poměry a úměry, úrokové počty a řešení s procenty. Žáci museli za semestr splnit 3 školní práce a k tomu měly domácí úlohy, které si připravovali z hodiny na hodinu.

Fyzika – vyučovala se 4 hodiny týdně. Žáci se učili všeobecné vlastnosti hmot, základy chemie a nejdůležitější zákony z nauky o teple, magnetismu a elektřině.

Měřictví – Vyučovalo se 3 hodiny týdně. Zde se žáci učili měřictví v rovině, o přímce, kružnici, úhlech a rovnoběžkách, základní pravidla souměrnosti, střed kružnice vepsané a opsané, shodnost trojúhelníků, trojúhelník rovnoramenný, čtyřúhelník, pravidelný mnohoúhelník a úměrnost úseček.

Technické kreslení – vyučovalo se 8 hodin týdně, z toho byly 3 hodiny výkladu a 5 hodin rýsování. Zde například žáci rýsovali průměty jednoduchých těles a jejich řezy s rovinami, tvary složené z jednoduchých těles nebo také plochý a ostrý šroubový závit.¹³⁰

Kreslení a krasopis – vyučovalo se 6 hodin týdně. Zde se žáci učili perspektivně kreslit na základě názoru podle jednoduchých i složitějších strojnických předmětů v různých polohách nebo se učili psát latinské a francouzské písmo.

Mechanická technologie – vyučovala se 4 hodiny týdně. Zde probíhala nauka o strojnickém materiálu, zpracování kovů na základě tvárnosti, ruční kování, sváření a pájení.

¹³⁰ NA Praha. Ministerstvo školství, č. kar. 1823-1829. Učebná osnova mistrovské školy strojnické v Pardubicích, s. 4.

Dílenské cvičení – vyučovalo se 8 hodin týdně. Zde probíhal výklad o zařízení školních dílen a práci v nich, ve srovnání s živnostenskými a továrními dílnami, praktická cvičení ve strojnické, kovářské a modelářské dílně. Tato cvičení měla v obou ročnících za účel, aby se žáci zdokonalili v řemeslné zručnosti a naučili se pracovat přesně podle výkresu. Ve strojnické dílně se žáci zabývali pracemi jako ruční sekání, pilování, na obráběcích strojích hoblovali, vrtali, frézovali i brousili a sestavovali i celé stroje. V kovárně se učili obsluhovat oheň, učili se ručně kovat nebo svářet. V modelářské dílně žáci řezali na pásové pile, dělali ruční práce na hoblici a na soustruhu a celkově se učili zacházet s truhlářskými nástroji.

V letním semestru prvního ročníku se objevovaly tyto předměty:

Čeština – vyučovala se 2 hodiny týdně a od zimního semestru se téměř v ničem neliší.

Matematika – vyučovala se 6 hodin týdně. Žáci se učili čtyři základní výkony s celými a lomenými výrazy, mocnění a odmocňování jednoduchých matematických výrazů, rovnice prvního stupně o jedné i více neznámých, rovnice druhého stupně o jedné neznámé, začátky trigonometrie, výpočty pravouhlého trojúhelníku, základy logaritmu a používání logaritmického pravítka. Žáci museli splnit 3 školní práce v pololetí a opět domácí úlohy, které měli z hodiny na hodinu.¹³¹

Fyzika – vyučovala se 3 hodiny týdně. Učila se zde mechanika tuhých, kapalných a plynných těles, a nejdůležitější části z nauky o zvuku a světle.

Měřictví – vyučovalo se 3 hodiny týdně. Zde se učila podobnost trojúhelníků a mnohoúhelníků, zvětšování a zmenšování obrazců pomocí redukčního úhlu, bod podobnosti dvou kružnic a konstruktivní úlohy, základy grafických výpočtů, geometrické vlastnosti jednoduchých měřických těles a počítání obsahu a váhy typických strojnických tvarů.

Průmětnictví – vyučovalo se 5 hodin týdně, z toho byly 2 hodiny výkladu a 3 hodiny rýsování. Látka se zde probírala vždy na konkrétních případech a podle modelů

Mechanická technologie – vyučovala se 3 hodiny týdně. Učilo se zde válení a tažení, nýtovací stroje, slévárnictví a tavící pece.

Popisné strojnictví – vyučovalo se 5 hodin týdně. Zde se učili parní kotle, parní stroje a potrubí.

Strojnické rýsování – vyučovalo se 6 hodin týdně, z toho 2 hodiny byl výklad a 4 hodiny rýsování. Zde se učili spojovací strojové části a hřídelová transmise.

¹³¹ NA Praha. Ministerstvo školství, č. kar. 1823-1829. Učebná osnova mistrovské školy strojnické v Pardubicích, s. 5.

Dílenské cvičení – vyučovalo se 8 hodin týdně a opět zde probíhala praktická cvičení v strojnické, kovářské a modelářské dílně.

Ve druhém ročníku se v zimním semestru vyučovaly tyto předměty:

Živnostenské písemnosti – vyučovaly se 2 hodiny týdně. Zde probíhala cvičení ve vyplňování tiskopisů s poučením o poštovních, telegrafních, telefonních, dopravních a celních ustanoveních, spojení s poštovní spořitelnou, úprava a sloh obchodních dopisů, samostatné sepisování hlavních druhů dopisů, živnostenská oznámení a smlouvy. Žáci museli za semestr splnit 2 školní a 2 domácí práce.¹³²

Občanská nauka – vyučovala se 1 hodinu týdně. Zde se probírala témata jako například „*živnostník ve svém povolání*“, „*živnostník jako občan*“, „*stát a jeho výstavba*“.

Kalkulace – vyučovala se 2 hodiny týdně. Zde se učil výpočet kupní ceny surovin a přípravných látek, výrobní cena, výpočet ceny surovin a pracovní mzdy na určitý výrobek, rozvrh režijních výloh, jednotkové ceny a předběžné výpočty.¹³³

Mechanika – vyučovala se 4 hodiny týdně. Učila se zde statistika tuhých těles, statický moment, těžiště, rovnováha podepřených těles, tření, pružnost a pevnost.

Mechanická technologie – vyučovala se 3 hodiny týdně. Zde se pokračovalo ve slévárnictví, obráběly se kovy a dřeva.

Popisné strojnictví – vyučovalo se 6 hodin týdně. Zde se učily parní stroje, jednoválcový hnací stroj, stroje s několika válci, zdvihadla, jeřáby a výtahy.

Hospodářské strojnictví – vyučovalo se 3 hodiny týdně. Žáci se zde učili o hospodářském náčiní, pluhách a jiných strojích k úpravě půdy, o parních pluhách, řezačkách a o elektrickém pohonu.

Strojnické rýsování – vyučovalo se 9 hodin týdně, z toho 3 hodiny byl výklad a 6 hodin bylo rýsování. Zde se učila ložiska a ložiskové stolice, ozubená kola a kolové, řemenové, lanové převody a klikový mechanismus.

Elektrotechnika – vyučovala se 3 hodiny týdně. Zde se vyučovaly základní pojmy elektrotechniky, magnetické pole, elektrické jednotky, elektromagnetická indukce a elektrodynamická síla, měření elektrické energie a elektrické generátory na stejnoměrný a střídavý proud.

¹³² NA Praha. Ministerstvo školství, č. kar. 1823-1829. Učebná osnova mistrovské školy strojnické v Pardubicích, s. 6.

¹³³ Tamtéž, s. 7.

Dílenské cvičení – probíhalo 8 hodin týdně. Opět se konala skupinová cvičení ve strojnické, kovářské a modelářské dílně.

V letním semestru druhého ročníku se vyučovaly tyto předměty:

Účetnictví – vyučovalo se 2 hodiny týdně. Zde se probíral výklad o směnce, výpočet diskont, účel a zařízení jednotlivých účetních knih, faktury, účty a dopisy a výpočet valut a cenných papírů.

Mechanika – vyučovala se 5 hodin týdně. Vyučovala se vzpěrná a složená pevnost, dynamika tuhých těles, pohyb a mechanická práce, mechanika kapalin, rovnováha kapalin, mechanické účinky vody, mechanika plynů a par.¹³⁴

Mechanická technologie – vyučovala se 4 hodiny týdně. Zde se probíraly obráběcí stroje na kov a dřevo, dílenský provoz a jeho organizace, cukrovarnictví, lihovarnictví, pivovarnictví, přádelnictví a tkalcovství.

Popisné strojnictví – vyučovalo se 7 hodin týdně. Probíraly se pístové pumpy, dmychadla, kompresory, spalovací motory, vodní a parní turbíny, turbínové pumpy a chladicí stroje.

Mlynářství – vyučovalo se 3 hodiny týdně. Učil se zde tvar a složení obilných zrn, nečistoty v obilí, krátký historický nástin vývoje mlynářství, podstata mletí na plocho a na vysoko, postup čištění a mletí.

Strojnické rýsování – vyučovalo se 8 hodin týdně. Učilo se rýsování menších strojů podle modelů, skreslování vyměřených strojů a rozkreslování detailů.

Elektrotechnika – vyučovala se 3 hodiny týdně. Zde se probíraly elektrické motory na stejnoměrný a střídavý proud, akumulátory, transformátory, elektrické osvětlování, rozvádění proudu, instalace, elektrické dráhy a galvanoplastika.

Dílenské cvičení – probíhalo opět 8 hodin týdně a praktická cvičení byla stejná jako v předešlých semestrech.

Vyměřování – vyučovalo se 1 hodinu týdně. Zde se vyučovala montážní práce a montáž transmisí a rourovodů.

Zdravotnictví – vyučovalo se 1 hodinu týdně. Zde se žáci učili o složení a činnosti kůže, významu jejího poranění, o zevní ochraně těla, o otravách v povolání a podobně.¹³⁵

¹³⁴ NA Praha. Ministerstvo školství, č. kar. 1823-1829. Učebná osnova mistrovské školy strojnické v Pardubicích, s. 8.

¹³⁵ Tamtéž, s. 9.

Mezi nepovinné předměty patřil německý jazyk a to v obou semestrech u obou ročníků. Vyučoval se ve třech odděleních a to podle jazykové pokročilosti žáků. V prvním oddělení se vyučovalo čtení, hlavní zásady mluvnice a konverzace, ve druhém oddělení konverzace, mluvnice a odborné názvosloví, a ve třetím oddělení byla konverzace a živnostenské dopisy.¹³⁶

V učební osnově vyšší školy strojnické, se v prvním ročníku nacházely tyto předměty:

Čeština – vyučovala se 3 hodiny týdně. Žáci se učili důkladný výcvik ve správném mluvení, čtení a psaní. Učili se správně, zřetelně a výrazně číst básně, a výpravné a popisné články. Žáci dále museli vypravovat o tom, co četli, slyšeli, viděli a co sami zažili. Za pololetí museli splnit 3 školní slohové práce a 2 domácí. Mimo to často psali pravopisná cvičení, která se opravovala ještě v hodinách.

Zeměpis – vyučoval se 3 hodiny týdně. Zde se probíralo přehledné opakování matematického a fyzikálního zeměpisu, podrobný zeměpis Evropy se zvláštním zřetelem k rakousko-uherskému mocnářství, čtení map železničních a jízdních řádů, přehled ostatních dílů světa s nejdůležitějšími obchodními a dopravními místy.

Fyzika – vyučovala se 5 hodin týdně. Žáci se učili všeobecné a zvláštní vlastnosti tuhých, kapalných a plynných těles, nauku o teple, nauku o vlnění a akustiku.

Chemie – vyučovala se 4 hodiny týdně. Žáci se zde učili základy chemie pomocí různých pokusů, pojem prvku, vznik chemických sloučenin a chemii alkalických kovů a zemin.

Matematika – vyučovala se 6 hodin týdně. Vyučovaly se základní počty s obecnými čísly dělitelnost a společný násobek, obecné zlomky, poměry a úměry, rovnice prvního stupně o jedné a více neznámých, mocniny a odmocniny. V pololetí museli žáci splnit 3 školní práce a z hodiny na hodinu si připravovali malá domácí cvičení.

Měřictví – vyučovalo se 3 hodiny týdně. Zde se vyučovalo měřictví v rovině s konstruktivním řešením měřických úloh, všeobecné učivo o přímce, kružnici, úhlech a rovnoběžkách, základní pravidla souměrnosti, dále o trojúhelníku, kružnici vepsané a opsané, dále trojúhelník rovnoramenný, čtyřúhelník, trojúhelník pravoúhlý a jeho trigonometrické řešení, pravidelný trojúhelník, úměrnost úseček, plošné obsahy rovinných obrazců.¹³⁷

¹³⁶ NA Praha. Ministerstvo školství, č. kar. 1823-1829. Učebná osnova vyšší školy strojnické v Pardubicích, s. 10.

¹³⁷ Tamtéž, s. 4.

Průmětnictví, měřické a průmětné rýsování – vyučovalo se 5 hodin týdně, z toho byly 2 hodiny výklad a 3 hodiny rýsování. Učilo se zde uvedení do průmětného rýsování na základě měřických těles a modelů, rýsování obrysů strojnických tvarů, průměty a hlavně řezy jednoduchých strojnických modelů v celku i částech, cykloidy a evolventy.

Formální kreslení a krasopis – vyučovalo se 6 hodin týdně. Zde se vyučoval plošný ornament, cvičení v konturování tužkou, návod k náležitému upotřebení barev, kreslení podle jednoduchých měřických těles, latinské a francouzské písmo.

Dílenské cvičení – probíhalo 4 hodiny týdně, z toho jedna hodina, byl výklad o ručním obrábění kovů a dřeva. Při cvičeních se žáci učili v kovářské dílně ručnímu kování, v dílně strojnické a truhlářské obrábění kovů a dřeva.

Mezi nepovinné předměty opět patřila němčina.

Ve druhém ročníku vyšší školy strojnické se žáci učili:

Český jazyk – vyučoval se 3 hodiny týdně. Probíraly se dějiny české literatury od počátku až po Dobrovského, žáci dále četli typické ukázky z české literatury jako podklad k literárně – historickým výkladům, dále význačnější druhy epického básnictví z nové doby. Za pololetí museli žáci splnit 3 školní práce a 2 domácí.

Dějepis a zeměpis – vyučovalo se 3 hodiny týdně. Dějepis byl 2 hodiny a probíraly se zde dějiny starého věku. Zeměpis byl 1 hodinu a probíral se zde zeměpis Asie, mimo Čínu a Japonsko, a zeměpis Afriky.¹³⁸

Fyzika – vyučovala se 3 hodiny týdně. Vyučoval se zde magnetismus a elektřina, optika a základy meteorologie.

Chemie – vyučovala se 3 hodiny týdně. Probírala se chemie technicky důležitých kovů se zvláštním zřetelem k železu, chemie sloučenin uhlíku a všeobecný přehled a popis organických sloučenin, jejichž výroba je obzvlášť důležitá pro průmysl a životnost.

Matematika – v prvním pololetí probíhala 7 hodin týdně, ve druhém pololetí 5 hodin týdně. Konala se zde cvičení v logaritmickém počítání, rovnice druhého stupně a složité úrokování. Dále výpočty ploch a rovinná trigonometrie, základy grafického počítání, měřictví v prostoru, analytická geometrie v rovině, přímka a kuželosečky.

Průmětnictví – v prvním pololetí se vyučovalo 7 hodin a ve druhém pololetí 5 hodin týdně. Vyučovala se nauka o promítání a otáčení, rovinné řezy a prostup těles se zvláštním

¹³⁸ NA Praha. Ministerstvo školství, č. kar. 1823-1829. Učebná osnova mistrovské školy strojnické v Pardubicích, s. 5.

zřetelem k oblým tělesům, šroubovice a šroubové plochy. Dále se probíraly nejdůležitější části z nauky o stínu, perspektivě a z axonometrie, pokud se jich užívalo ve strojnické praxi.

Technické kreslení – v prvním pololetí se vyučovalo 4 hodiny týdně. Probíhala zde cvičení ve skicování podle volného pozorování, skicování konstruktivních a schématických náčrtků podle tabule, a skicování z paměti.

Mechanika – v prvním pololetí se vyučovaly 3 hodiny a ve druhém pololetí 5 hodin týdně. Vyučovala se zde statika pevných těles, skládání a rozkládání sil, statický moment, těžiště čar, ploch a těles, rovnováha nevolných těles, prostá pevnost v tahu, tlaku, smyku, ohybu a kroucení, klouzavé, čepové, valivé a vláknové tření, jednoduché stroje a stupeň účinnosti.

Mechanická technologie – v prvním pololetí se vyučovala 4 hodiny a ve druhém pololetí 3 hodiny týdně. Zde se probírala výroba a vlastnosti surového a kujného železa a oceli, poocelování a kalení, vlastnosti a výroba ostatních technicky důležitých kovů, slitiny, dřevo, zkoušení materiálu, základy metalografie, zpracování kovů na základě tvárnosti, ruční kování, sváření a spájení, ohřívací a žíhací pece, strojová kladiva, kovací lisy, nýtovací stroje, válení a tažení, forem materiál a jeho úprava.

Stavba strojů – ve druhém pololetí se vyučovaly 2 hodiny týdně. Žáci se učili všeobecně o konstruktivních vlastnostech materiálu, strojové spojovací části, roury a rourová spojení, uzavírací přístroje jako kohouty, ventily, klapky a šoupátka.¹³⁹

Strojnické rýsování – ve druhém pololetí se vyučovalo 3 hodiny týdně. Zde se probíral stručný návod k rýsování a provádění výkresů, šroubová a nýtová spojení podle náčrtků z tabule a podle modelu za pomoci náčrtků.

Dílenské cvičení – probíhalo 4 hodiny týdně. Konala se pokročilejší cvičení v obrábění kovů a dřeva se základními pracemi na obráběcích strojích.

Opět byla němčina jako nepovinný předmět.

Ve třetím ročníku vyšší školy strojnické se vyučovaly tyto předměty:

Čeština – vyučovala se 3 hodiny týdně. Žáci se učili dějiny literatury od Dobrovského až po Svatopluka Čecha, význačné útvary lyrického a didaktického básnictví, román a povídku. Podmínky splnění školních prací byly stejné, jako ve druhém ročníku.

¹³⁹ NA Praha. Ministerstvo školství, č. kar. 1823-1829. Učebná osnova mistrovské školy strojnické v Pardubicích, s. 6.

Písemnosti – v prvním pololetí se vyučovaly 2 hodiny týdně. Žáci se učili nejdůležitější dopisy strojnické živnosti, šekové řízení poštovní spořitelny, listiny a podání k úřadům a všeobecné předpisy živnostenského řádu.

Kalkulace – vyučovala se v druhém pololetí 2 hodiny týdně. Žáci se učili výpočet kupní ceny surovin a přípravných látek, výrobní cenu, výpočet ceny surovin a pracovní mzdy na určitý výrobek, rozvrh režijních výloh, jednotkové ceny, výpočet prodejní ceny se zřetelem na splatnost účtu, slevy, odbytové výlohy a zisk, a předběžné rozpočty.

Dějepis a zeměpis – vyučoval 3 hodiny týdně, z toho dějepis 2 hodiny týdně a zeměpis 1 hodinu týdně. V dějepisu se žáci probírali dějiny středověku a novověku až po vestfálský mír. V zeměpisu se žáci učili zeměpis Číny, Japonska, Ameriky a Austrálie.

Chemická technologie – vyučovala se v prvním pololetí 3 hodiny týdně. Žáci se učili technologii paliva a svítiva, technologii vody, všeobecný přehled výroby cukru, líhu a piva.¹⁴⁰

Mechanika – vyučovala se 5 hodin týdně. Vyučovala se zde pevnost nádobových stěn, dynamika pevných těles, pohyb hmotného bodu, tělesa a soustavy těles, hydraulika, tlak kapalin na různé plochy, relativní rovnováha kapaliny, tok kanály a reakce proudící kapaliny.

Mechanická technologie – v prvním pololetí se vyučovala 4 hodiny týdně, ve druhém pololetí 3 hodiny týdně. Žáci se učili formování zvláštních strojnických slitků, strojní obrábění kovů a dřeva.

Stavba strojů – vyučovala se 6 hodin týdně. Zde se probírala hřídelová transmise, klikový mechanismus, lana a řetězy, brzdy, kladkostroje, zdvihadla, výtahy a jeřáby.

Strojnické rýsování – vyučovalo se 10 hodin týdně. Žáci se učili rýsování strojových částí.

Elektrotechnika – vyučovala se ve druhém pololetí 3 hodiny týdně. Žáci se učili základní pojmy elektrotechniky, magnetické pole, elektrické jednotky, elektromagnetickou indukci, elektrodynamickou sílu, pracovní efekt stejnoměrného a střídavého proudu.

Dílenské cvičení – probíhalo 4 hodiny týdně. Konala se pokročilejší cvičení v obrábění kovů a dřeva, hlavně na obráběcích strojích, a montování menších předmětů.

Zdravotnictví – ve druhém pololetí se vyučovala 1 hodina týdně. Zde se probíralo poučení o zdravotnických zásadách ve strojnických živnostech a o první pomoci při úrazech.¹⁴¹

¹⁴⁰ NA Praha. Ministerstvo školství, č. kar. 1823-1829. Učebná osnova mistrovské školy strojnické v Pardubicích, s. 7.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 8.

Ve čtvrtém ročníku všeobecného strojnického oddělení se vyučovaly tyto předměty:

Čeština – vyučovala se 2 hodiny týdně. Žáci se učili dějiny literatury české nejnovější doby, soustavný přehled celého českého literárního vývoje, četba byla stejná jako v předešlých ročnících, ale jako nově se seznámili s vědeckými ukázkami prózy, zvláště se strojnickými a přírodovědnými. V prvním pololetí museli žáci splnit jednu písemnou práci a ve druhém pololetí jednu školní práci a jednu domácí.

Účetnictví – vyučovalo se v prvním pololetí 2 hodiny týdně. Žáci se učili nejdůležitější pojednání ze směnkářství a obchodní nauky, účel a zařízení obchodních knih obvyklých v strojnické živnosti a provedení jednoměsíčního účetního příkladu podle jednoduché metody ze strojnické živnosti.

Dějepis a zeměpis – v prvním pololetí se vyučovalo 2 hodiny týdně, ve druhém pololetí 3 hodiny týdně. Dějepis se v prvním pololetí vyučoval 1 hodinu týdně a ve druhém 2 hodiny. Žáci se učili dějiny od vestfálského míru až po nejnovější dobu. V zeměpisu dostali žáci přehled o tehdejších poměrech světové výroby, průmyslu a dopravy, se zvláštním zřetelem k rakousko-uherskému mocnářství.

Občanská nauka – vyučovala se v prvním pololetí 1 hodinu týdně. Zde se vyučovaly základy ústavy a správy, práva a povinnosti státních občanů, správní úřady, školství, bernictví, cla, soudnictví, vojenství, pojišťování, zdravotnictví a chudinství, těžba plodin a surovin, výstavnictví, výrobní a hospodářská družstva.

Teoretická nauka o strojích – vyučovala se 5 hodin týdně. Zde se probírala kinematika, parní jednoválcové a dvouválcové stroje, vodní turbíny, odstředivé a turbínové pumpy, ventilátory, parní turbíny a spalovací motory.

Stavba strojů – vyučovala se 8 hodin týdně. Probíraly se parní kotle, parní stroje, jednoválcový stroj, dvouválcové stroje, lokomobily a lokomotivy, pístové pumpy, dmychadla a kompresory, a vodní turbíny.¹⁴²

Strojnické rýsování – v prvním pololetí se vyučovalo 10 hodin týdně a ve druhém pololetí 12 hodin týdně. Žáci rýsovali jednoválcový hnací stroj, pístovou pumpu, vodní turbínu nebo turbínovou pumpu, a pokud byl čas, rýsovali také žáci malý benzínový nebo jiný spalovací motor.

¹⁴² NA Praha. Ministerstvo školství, č. kar. 1823-1829. Učebná osnova mistrovské školy strojnické v Pardubicích, s. 9.

Elektrotechnika – vyučovala se 4 hodiny týdně. Zde se probíraly generátory a elektromotory na stejnoměrný a střídavý proud, akumulátory, transformátory, elektrické osvětlování, způsoby rozvodu elektrické energie, elektrické dráhy a galvanoplastika.

Stavitelství – vyučovalo se v prvním pololetí 3 hodiny týdně. Zde se probíraly zdi, dlažby, klenby, základny a zakládání, podezdívky strojů, zazdívky kotlů, tovární komíny, schody, stropy, krovy, krytiny, konstrukce z vyztuženého betonu, druhy a způsoby ústředního topení, odvodňování a kanalizace, izolace a ochrana proti vlhku, předpisy stavebního řádu, týkající se stavby průmyslových závodů.

Vyměřování – vyučovalo se ve druhém pololetí 1 hodinu týdně. Žáci se učili nejdůležitější měřické a nivelační přístroje a jejich upotřebení ve strojnické praxi.

Ve čtvrtém ročníku elektrotechnického oddělení, byly kromě společných předmětů se všeobecným strojnickým oddělením, jako byly čeština, účetnictví, dějepis a zeměpis, občanská nauka, teoretická nauka o strojích, stavitelství, vyměřování a nepovinná němčina, vyučovány dále tyto předměty:

Stavba strojů – vyučovalo se 5 hodin týdně. Probíraly se zde parní kotle a parní stroje, pístové pumpy, dmychadla, kompresory, vodní turbíny, odstředivé a turbínové pumpy, parní turbíny, spalovací motory.

Elektrické přístroje a stroje – vyučovalo se v prvním pololetí 8 hodin a ve druhém pololetí 5 hodin týdně. Zde se vyučovaly konstrukční zásady a materiál, jednoduché elektromechanické součásti, konstrukce vypínačů, odporů a pojistek, rozvaděče a rozváděcí desky, konstrukce a výpočet stejnoměrných strojů, transformátory a akumulátory.¹⁴³

Elektrotechnické rýsování – vyučovalo se 8 hodin týdně. Zde se konala cvičení z látky probírané ve výše uvedeném předmětu.

Elektrická zařízení – vyučovalo se ve druhém pololetí 4 hodiny týdně. Zde se učilo elektrické osvětlení, žárovky, obloukovky a jiné elektrické lampy, zařízení soukromého a veřejného osvětlení, elektrické topení a sváření, elektrické a dráhy.

Laboratorní cvičení – probíhalo 4 hodiny týdně.¹⁴⁴

¹⁴³ NA Praha. Ministerstvo školství, č. kar. 1823-1829. Učebná osnova mistrovské školy strojnické v Pardubicích, s. 10.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 11.

Na následujících tabulkách můžeme vidět, kolik hodin týdně žáci na školách měli.

Tabulka 1 - Mistrovská škola - počet hodin týdně ¹⁴⁵

Mistrovská škola	Počet hodin týdně
První ročník - zimní semestr	42
První ročník - letní semestr	41
Druhý ročník - zimní semestr	41
Druhý ročník - letní semestr	42

Tabulka 2 - Vyšší škola strojnická - počet hodin týdně ¹⁴⁶

Vyšší škola strojnická	Počet hodin týdně
První ročník	39
Druhý ročník	46
Třetí ročník	46

Předměty se žákům na školách různě obměňovaly. Na mistrovské škole měli žáci v prvním ročníku zimního semestru předměty: čeština, zeměpis, matematika, fyzika, měřictví, technické kreslení, kreslení a krasopis, mechanická technologie a dělnické cvičení. V prvním ročníku letního semestru přibyly předměty průmětnictví, popisné strojnictví a strojnické rýsování. Naopak ubyly předměty zeměpis, kreslení a krasopis a technické kreslení.

Ve druhém ročníku zimního semestru přibyly předměty: živnostenské písemnosti, občanská nauka, kalkulace, mechanika, hospodářské strojnictví a elektrotechnika. Ubyly předměty čeština, matematika, fyzika a měřictví. V letním semestru přibylo účetnictví, mlynářství, vyměřování a zdravotnictví. Naproti tomu ubyly předměty živnostenské písemnosti, občanská nauka, kalkulace a hospodářské strojnictví.

Na vyšší škole strojnické měli žáci v prvním, druhém i třetím ročníku tyto předměty: čeština, zeměpis (ve druhém a třetím ročníku byl k zeměpisu přidán ještě dějepis) a dílenské cvičení. V prvním a druhém ročníku byly dále společné předměty fyzika, chemie, matematika a průmětnictví. V prvním ročníku byly ještě navíc předměty měřictví a formální kreslení a krasopis. Ve druhém ročníku byly navíc předměty technické kreslení, mechanika, mechanická

¹⁴⁵ (Podklady vzaté z NA Praha. Ministerstvo školství, č. kar. 1823-1829. Učebná osnova mistrovské školy strojnické v Pardubicích.)

¹⁴⁶ Tamtéž.

technologie, stavba strojů a strojnické rýsování. Ve třetím ročníku byly navíc také předměty jako mechanika, mechanická technologie, stavba strojů a strojnické rýsování, plus k nim byly přidány předměty písemnosti, kalkulace, chemická technologie, elektrotechnika a zdravotnictví.¹⁴⁷

¹⁴⁷ NA Praha. Ministerstvo školství, č. kar. 1823-1829. Učebná osnova mistrovské školy strojnické v Pardubicích.

6. Statistika žactva

Jak už bylo řečeno, v prvním školním roce bylo přijato 80 žáků. V dalších letech počet žáků na škole stoupal a klesal, a vzhledem k různorodým oborům na škole, kde se počty přijatých žáků lišily, jsem se rozhodla tuto statistiku zachytit v následujících grafech. Grafy mám rozdělené na období od roku 1899 – 1915, a od roku 1915 – 1949.

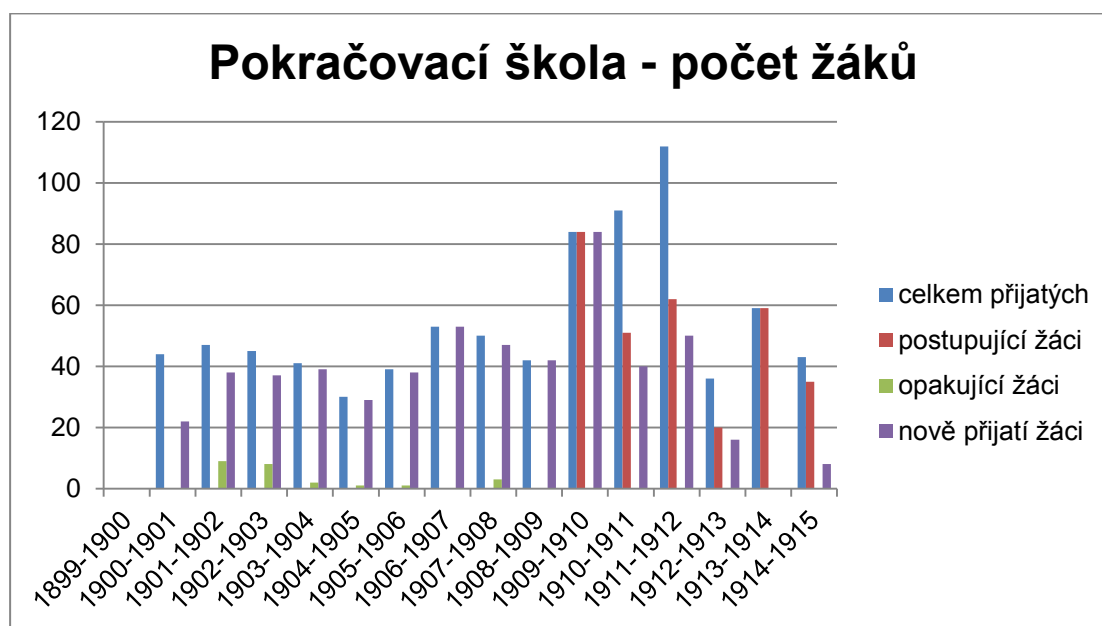
Graf 1 - Mistrovská škola ¹⁴⁸

Zde si můžeme povšimnout, že největší nárůst přijatých žáků na mistrovské škole, byl ve školním roce 1900 – 1901, a v roce 1909 – 1910. Naopak nejmenší nárůst byl ve školním roce 1914 – 1915, a to v důsledku první světové války.

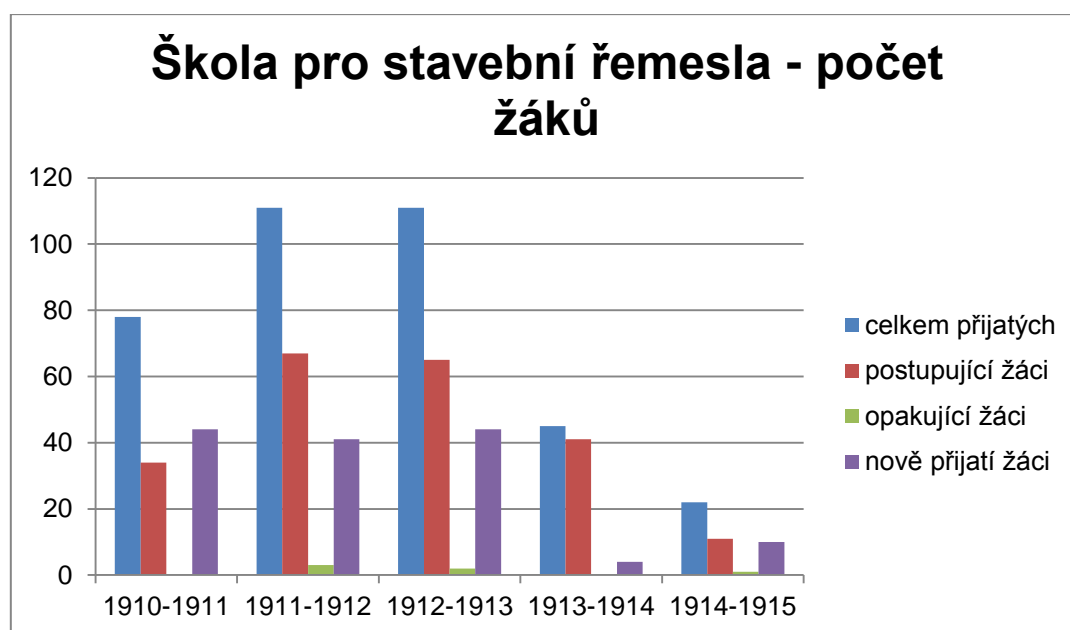
¹⁴⁸ (Podklady vzaté z výročních zpráv Státní průmyslové školy v Pardubicích z let 1899 – 1949.)

Graf 2 - Pokračovací škola ¹⁴⁹

Na pokračovací škole byl největší nárůst ve školním roce 1911 – 1912. Důvodem je rozšíření pokračovací školy o dvě oddělení. Byly to strojnické živnosti a stavební živnosti

Graf 3 - Škola pro stavební řemesla ¹⁵⁰

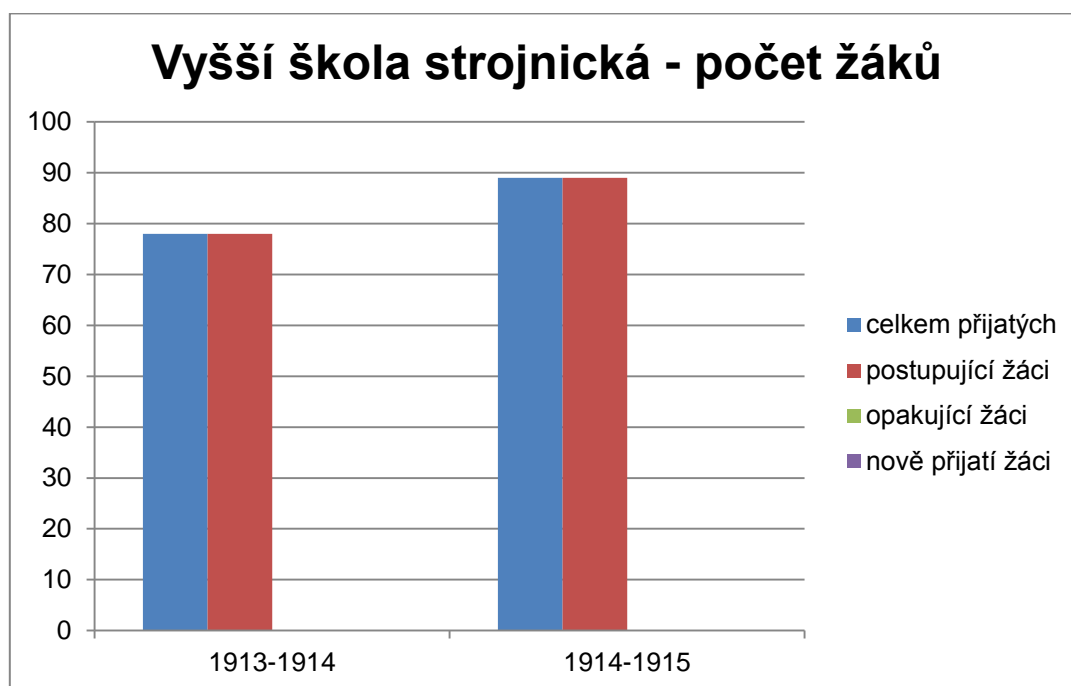

Zde můžeme pozorovat největší nárůst žáků v letech 1911 – 1913. Je to zřejmě v důsledku změny stavitelského oddělení na mistrovské škole, na školu pro stavební řemesla. Nejmenší počet žáků opět zaznamenáváme v počátku první světové války.

¹⁴⁹ (Podklady vzaté z výročních zpráv Státní průmyslové školy v Pardubicích z let 1899 – 1949.)

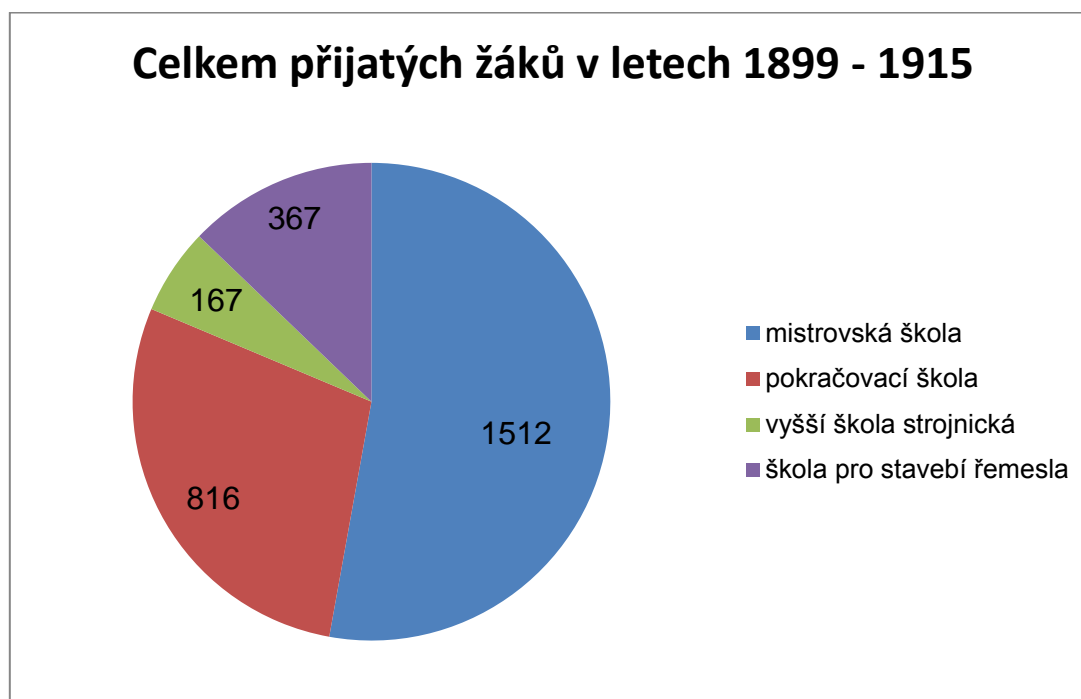
¹⁵⁰ Tamtéž.

Graf 4 - Vyšší škola strojnická ¹⁵¹

Jelikož vyšší škola strojnická vznikla v letech 1913 – 1914, nemůžeme zde moc porovnat počty přijatých žáků v předchozích letech.

Graf 5 - Celkem přijatých žáků v letech 1899 – 1915 ¹⁵²

Na tomto grafu můžeme vidět celkové počty přijatých žáků v jednotlivých odděleních v letech 1899 – 1915.

¹⁵¹ (Podklady vzaté z výročních zpráv Státní průmyslové školy v Pardubicích z let 1899 – 1949.)

¹⁵² Tamtéž.

V následujících grafech jsem se zaměřila na období let 1915 – 1949.

Graf 6 - Vyšší škola strojnická ¹⁵³

Zde vidíme, že počet žáků byl na vyšší škole strojnické více méně stabilní. Největší počet žáků byl ve školním roce 1948 – 1949. Přisuzuji to k tomu, že se do školy vraceli studenti, kteří byli povoláni do války.

Graf 7 - Mistrovská škola ¹⁵⁴

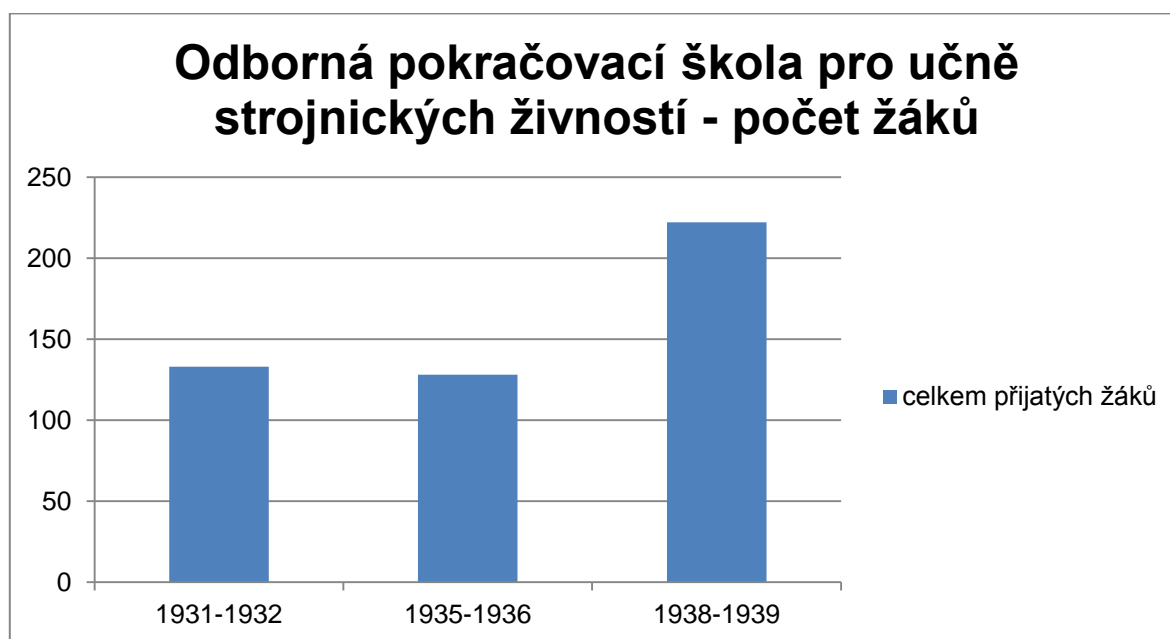

Na mistrovské škole počet žáků celkově klesl. Je to zřejmě kvůli tomu, že se stavební oddělení na mistrovské škole přeměnilo na školu pro stavební řemesla, a na mistrovské škole tak zůstalo pouze strojnické oddělení.

¹⁵³ (Podklady vzaty z výročních zpráv Státní průmyslové školy v Pardubicích z let 1899 – 1949.)

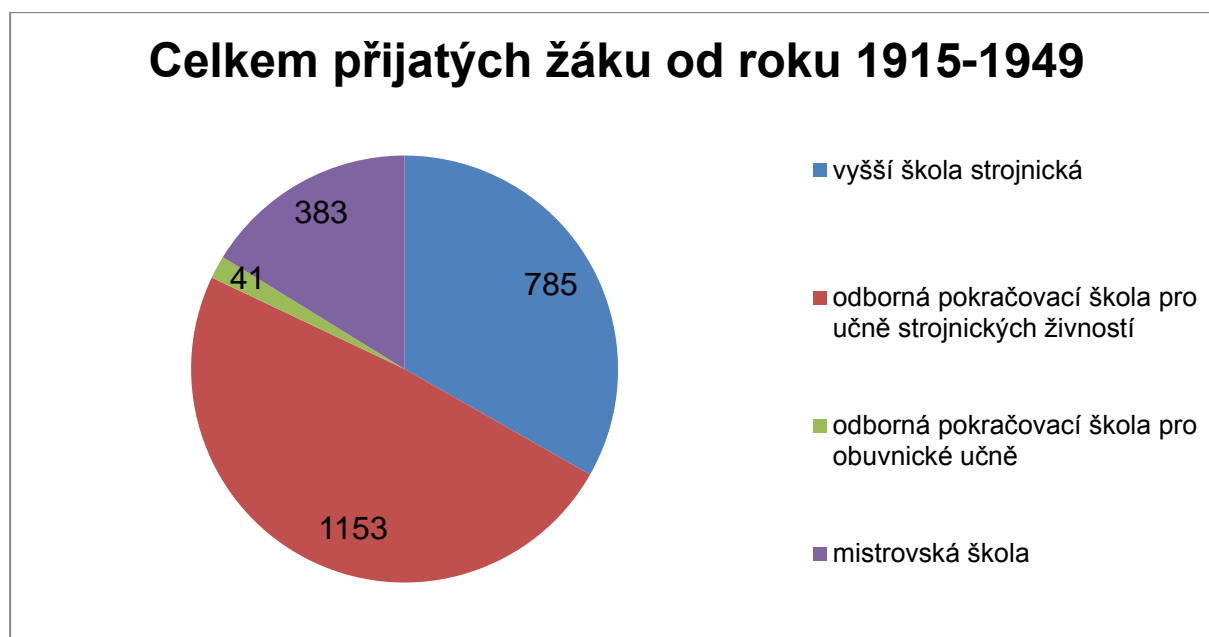
¹⁵⁴ Tamtéž.

Graf 8 - Odborná pokračovací škola pro učně strojnických živností¹⁵⁵

Na tomto grafu můžeme vidět 30. léta 20. století, kdy se neobjevovaly zvláštní výkyvy.

Graf 9 - Celkem přijatých žáků od roku 1915 – 1949¹⁵⁶

Na posledním grafu můžeme vidět celkové počty žáků v jednotlivých odděleních v letech 1915 – 1949. Je zde zahrnuta i obuvnická škola, která vznikla v roce 1917 a zanikla 1923.

¹⁵⁵ (Podklady vzaté z výročních zpráv Státní průmyslové školy v Pardubicích z let 1899 – 1949.)

¹⁵⁶ Tamtéž.

7. První ředitel Jindřich Fialka

Jindřich Fialka byl prvním ředitelem státní průmyslové školy v Pardubicích.¹⁵⁷ Narodil se ve Staré Libni u Prahy 6. ledna 1855 a zemřel 8. dubna 1920 v Praze.¹⁵⁸ Vystudoval vyšší reálnou školu v Praze, kde v roce 1872 odmaturoval. V roce 1876 vystudoval na technické vysoké škole v Praze stavitelství a inženýrství. Během tohoto studia, konkrétně od roku 1879 do roku 1883¹⁵⁹, byl na zmíněné škole asistentem Josefa Schulze. Díky výnosu ze dne 19. února 1883, které vydalo c. k. místodržitelství, se stal stavitelem. Do roku 1890 pak působil jako inženýr na pražském stavebním úřadě.¹⁶⁰ Posléze se stal profesorem a odborovým přednostou na státní průmyslové škole v Praze.¹⁶¹

Co se týče Fialkových návrhů a staveb, stihl toho během pár let zrealizovat poměrně dost. Vytvořil návrhy na několik činžovních domů nebo na městské divadlo ve Slaném, které bylo postaveno v letech 1882-1883. Dále v roce 1885 postavil budovu na Žofíně, v roce 1888 se postavila na Letné vodárna, v roce 1892 navrhnul Staroměstskou tržnici v Praze,¹⁶² dále vytvořil návrhy pro divadla v Plzni, Krakově a Pardubicích.¹⁶³

Jindřich Fialka byl aktivní i v literárním směru. Psal články do časopisů „*Praktický zedník*“, „*Časopis archivářů a inženýrů*“, nebo do sborníku „*Sto let práce*“. Dále napsal knihu „*Vnitřní výstavba budov*“, která byla později schválena jako učebnice na vyšších průmyslových školách.

Mimo jiné hodně cestoval. Podnikal studijní cesty do Německa, Švýcarska, Francie, Itálie, Nizozemska a Švédska. Na těchto cestách prohlížel různé obecní podniky, o kterých posléze psal zprávy.¹⁶⁴

Jindřich Fialka byl jmenován vynesemím c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 23. ledna 1901 vládním komisařem pro dozor na státní řemeslnické škole v Jaroměři, na všeobecné řemeslnické škole v Litomyšli a na některých průmyslových školách pokračovacích. V této hodnosti zůstal až do 1. 2. 1907.¹⁶⁵

¹⁵⁷ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1899 – 1900, s. 21.

¹⁵⁸ VLČEK, Pavel (ed.). *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*. Praha, 2004, s. 170. ISBN 80-200-0969-8.

¹⁵⁹ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1899 – 1900, s. 21.

¹⁶⁰ VLČEK, *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, s. 170.

¹⁶¹ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1899 – 1900, s. 21.

¹⁶² VLČEK, *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, s. 170.

¹⁶³ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1899 – 1900, s. 21.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 22.

¹⁶⁵ ROSŮLEK, *Pardubicko, Holicko, Přeloučsko I., II.*, s. 319.

Jak už bylo výše řečeno, ředitelem na státní průmyslové škole v Pardubicích se stal Jindřich Fialka v roce 1899, a to výnosem ministerstva osvěty a vyučování, ze dne 24. července 1899. Své působení na škole ukončil na konci července roku 1913.¹⁶⁶

¹⁶⁶ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1899 – 1900, s. 21.

8. Učitelství sbor

František Březina. Narodil se roku 1861 v Husinci v Čechách. Byl to strojní inženýr, učitel pro strojnický odbor.

V roce 1877 absolvoval vyšší reálnou školu v Praze a v roce 1881 vystudoval na vysoké škole technické v Praze strojnický odbor. V roce 1882 mu skončila jeho vojenská povinnost a po sedmiměsíční tovární praxi se stal v roce 1883 žákem v kanceláři městských továren v Praze, které se v té době začaly rekonstruovat. Od té doby sestavoval stroje, které vodárny potřebovaly, v roce 1889 byl jmenován asistentem a v roce 1889 se stal závodovým inženýrem.

Podle jeho návrhů byly provedeny rekonstrukce kotlů továrny v Podolí, strojní zařízení pro lidové lázně v Praze, různá zařízení vodovodů a topení ve veřejných i soukromých budovách, jako například školy, tržnice, nemocnice, kasárny a podobně.¹⁶⁷ Pan Březina byl v srpnu roku 1899 jmenován skutečným učitelem pro strojnický odbor na státní průmyslové škole v Pardubicích.¹⁶⁸

František Březina o prázdninách školního roku 1899 – 1900 podnikl vědeckou cestu po Německu a u té příležitosti prohlédl strojnické závody a továrny v Magdeburku, Hannoveru, Hamburku.¹⁶⁹

Ve školním roce 1901 – 1902 se František Březina účastnil jako odborný znalec technických komisí, které se konaly za účelem postavení benzínového motoru v živnostenském závodě v Pardubicích a za účelem posouzení strojního zařízení a parního topení v okresní nemocnici v Pardubicích.¹⁷⁰

František Březina, byl ve školním roce 1903 – 1904 přeložen na státní průmyslovou školu do Brna.¹⁷¹

František Čabrádek se narodil 12. února 1873 v Myšticích. Od roku 1884 do roku 1892 studoval na vyšším gymnáziu v Písku. Od roku 1892 až do roku 1896 studoval univerzitu v Praze. Od 16. září 1896 do 15. září 1897 suploval na vyšším gymnáziu v Žitné ulici v Praze. Dále suploval na reálném a vyšším gymnáziu na Smíchově, a to od 16. září 1897 do 15. září 1899. Dne 13. června roku 1898 složil zkoušku, díky které nabyt učitelství

¹⁶⁷ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1899 – 1900, s. 22.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 22.

¹⁶⁹ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1900 – 1901, s. 20.

¹⁷⁰ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1901 – 1902, s. 14.

¹⁷¹ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1903 – 1904, s. 20.

způsobilosti pro matematiku a fyziku na vyšších gymnáziích. Dne 22. srpna 1899 byl jmenován učitelem na státní průmyslové škole v Pardubicích.

Josef Vitáček se narodil 16. února roku 1856 v Košťálově. Studoval nižší školu reálnou v Jičíně a vyšší školu v Liberci, kde maturoval. Studoval také na německém polytechnickém ústavu a na univerzitě v Praze. Dne 10. května 1882 získal učitelskou způsobilost pro vyšší reálné školy z matematiky a deskriptivní geometrie ve vyučovacím, německém jazyku.

V roce 1882 až 1883 byl zkušebním kandidátem na německé vyšší státní škole reálné v Praze. V roce 1885 se podrobil zkoušce pro české obecné školy. Od té doby působil na obecných a měšťanských českých školách v Praze. V roce 1897 nabyt učitelskou způsobilost pro měšťanské školy z matematicko-technického odboru. Tudiž matematika, rýsování, krasopis, ale také i německý jazyk. Roku 1898 nabyt učitelskou způsobilost pro vyšší školy reálné s vyučovacím jazykem českým. Dne 22. srpna 1899 byl jmenován učitelem matematiky a deskriptivní geometrie na státní průmyslové škole v Pardubicích.

Josef Vitáček sestrojil řadu modelů pro projekci, některé dokonce sám zhotovil. Jako vládní komisař provedl inspekci průmyslových pokračovacích škol v Červeném Kostelci, Hronově, Polici, Úpici, Opočně, Náchodě, Skalici, Hradci Králové, Novém Městě nad Metují a v Dobrušce.¹⁷²

Jindřich Kopfstein se narodil 11. září 1862 ve Voticích.¹⁷³ Absolvoval školu reálnou a poté studoval pozemní stavitelství na vysoké škole technické v Praze. Dále studoval malířskou akademii, zde ukončil předběžně studium a poté byl přijat na královskou bavorskou akademii pro výtvarná umění v Mnichově. Tuto školu studoval pět let a během svého studia byl vyznamenán za svoje práce. Poté pracoval soukromě ve svém ateliéru pod vedením profesora Liezenmayera.

Na jubilejní výstavě v Praze vystavil svůj obraz s názvem „*Noční motýly*“. Později se začaly v novinách objevovat reprodukce jeho prací. Byl také tři roky asistentem na státní německé reálce v Praze a čtyři roky byl asistentem profesora J. Kouly na české vysoké škole technické v Praze, kde vyučoval architektonické a ornamentální kreslení, a kreslení od ruky. Dne 29. srpna 1899 byl jmenován učitelem na státní průmyslové škole v Pardubicích.¹⁷⁴

¹⁷² Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1900 – 1901, s. 20.

¹⁷³ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1899 – 1900, s. 23.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 24.

Ve školním roce 1901 – 1902 Jindřich Kopfstein přednášel v Pardubicích v cyklu lidových přednášek „*O českém malířství po smrti Manesově*“.¹⁷⁵

Jan Roubal se narodil 5. července 1871 v Ruprechticích. V letech 1883 – 1891 studoval na vyšším gymnáziu v Jičíně. V letech 1891 – 1894 studoval na české univerzitě v Praze studia filozofická a filologická. V letech 1895 – 1898 byl pomocným učitelem na české reálce v Praze 3. Mezitím, v roce 1897, získal způsobilost k vyučování českého i německého jazyka a literatury na vyšších reálkách. Byl také provizorním učitelem na české reálce v Plzni, a to od 1. září 1898 do 31. srpna 1899. Dne 1. září 1899 se stal učitelem na vyšší reálce v Pardubicích. Pan Roubal se také delší dobu věnoval bádání po životě a činnosti českého básníka Josefa Chmelenského. Výsledky tohoto bádání částečně přednesl na literární schůzi, která se konala 21. března 1900.

Josef Osvald se narodil 17. března 1863 ve Strašecí v Čechách. Byl suplujícím učitelem na vyšších reálných školách v Pardubicích. Získal aprobase z jazyka latinského a řeckého pro vyšší gymnázia a z jazyka českého pro nižší gymnázia. Od roku 1892 působil na gymnáziu v Truhlářské ulici v Praze, na reálném a vyšším gymnáziu v Klatovech, na gymnáziu v Hradci Králové a v Litomyšli, na reálném a vyšším gymnáziu v Chrudimi a také na vyšších reálných školách v Pardubicích.¹⁷⁶

Antonín Kubeš. Narodil se 2. prosince 1863 v Praze. Byl to strojnický inženýr. V roce 1882 absolvoval vyšší reálnou školu a v roce 1886 vysokou školu technickou v Praze. Později se stal učitelským konstruktérem pro stavbu strojů na české vysoké technické škole v Praze. Pan Kubeš byl také vrchním inženýrem akciové strojírny v Cottbusu, spojených akciových strojíren v Augšburku a Norimberku, v Německu a Brněnsko – Kralopolské strojírny v Brně. Dne 20. srpna 1900 byl jmenován učitelem na státní průmyslové škole v Pardubicích pro strojnický odbor.¹⁷⁷

Antonín Kubeš vydal ve školním roce 1900 – 1901 pro druhý ročník strojnického odboru autografované přednášky z mechanické technologie a vyměřování půdy.¹⁷⁸ Ve školním roce 1901 – 1902 vydal pro žáky druhého ročníku strojnického oddělení učební texty z mechaniky, strojnického rýsování a z vyměřování půdy. Mimo jiné, napsal pro „*Technický*

¹⁷⁵ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1901 – 1902, s. 14.

¹⁷⁶ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1899 – 1900, s. 24.

¹⁷⁷ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1900 – 1901, s. 18.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 14.

Obzor“ článek „*Příspěvek ku poznání novějších motorů kalorických*“. Také podnikl se žáky strojnického oddělení poučnou exkurzi.¹⁷⁹

Ve školním roce 1904 – 1905 byl Antonín Kubeš přeložen na státní průmyslovou školu na Smíchově.¹⁸⁰

Arnošt Rosa se narodil 26. listopadu 1872 v Chrudimi. Vystudoval městskou střední školu na Malé Straně v Praze. V letech 1891 – 1892 byl posluchačem české univerzity a v letech 1892 – 1895 české techniky v Praze. Zde absolvoval odbor stavby strojů. Na nějakou dobu byl zaměstnán v dílnách továrny na lokomotivy ve Vídni. Poté pracoval v elektrotechnickém závodu Františka Křížika v Karlíně. Zde se účastnil projektování a staveb několika elektrických drah. V roce 1898 projektoval a provedl instalaci osvětlení fontány na výstavě architektů a inženýrů v Praze.¹⁸¹ V září roku 1900 byl jmenován učitelem na státní průmyslové škole v Pardubicích a vyučoval zde matematické a mechanicko-strojnické předměty.¹⁸²

Arnošt Rosa ve školním roce 1901 - 1902 sestavil tabulky pro strojnické rýsování. Dále byl za jeho vedení v dílnách proveden model parního stroje s rozvodem Fareotovým, regulátory Bussův a Lachapellův, k plynovému motoru visutý kladkostroj, aparáty pro rozváděcí desku a jiné.¹⁸³

Otakar Valenta se narodil v Praze roku 1839. Od měsíce ledna roku 1870 do července roku 1876 studoval na české vyšší reálce a od roku 1877 do roku 1883 studoval odbor pro pozemní stavitelství a architekturu na české vysoké škole technické v Praze. V letech 1883 – 1900 pracoval v technických kancelářích stavitele a architekta pana Vratislava Pasovského a úředně oprávněného civilního architekta pana Osvalda Polívky v Praze. Podílel se na různých projektech i stavbách obyčejných městských budov, ale také na několika významných, jako například na stavbě Pražské městské spořitelny, Zemské banky, pojišťovací společnosti „*Assicurazioni generali*“, Pražské městské pojišťovny a podobně. V roce 1896 a v letech 1899 – 1900 vyučoval na pokračovací škole na státní vyšší průmyslové škole v Praze odborné

¹⁷⁹ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1901 – 1902, s. 14.

¹⁸⁰ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1904 – 1905, s. 19.

¹⁸¹ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1900 – 1901, s. 18.

¹⁸² Tamtéž s. 19.

¹⁸³ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1901 – 1902, s. 14.

rýsování. Dne 13. října 1900 byl jmenován učitelem stavitelského odboru a architektury na státní průmyslové škole v Pardubicích.¹⁸⁴

Ve školním roce 1901 – 1902 přednášel Otakar Valenta v Pardubicích v cyklu lidových přednášek „*O rodinných a dělnických domkách*“.¹⁸⁵

Jan Stejskal se narodil 24. února 1866 v Litohošti. Studoval na nižším reálném gymnáziu v Pelhřimově a na vyšším gymnáziu v Praze na Novém Městě. V letech 1888 – 1892 studoval na české univerzitě v Praze filologická studia. Od roku 1893 do roku 1894 studoval na univerzitě v Lipsku. V letech 1895 – 1896 byl suplujícím učitelem na zemské vyšší reálce v Telči a v roce 1897 působil na obchodní akademii v Chrudimi a zároveň vyučoval na odborné škole pro zpracování dřeva taktéž v Chrudimi, kde vyučoval německý jazyk. V letech 1898 – 1899 působil na vyšší obchodní škole v Hradci Králové. Dne 12. září 1900 byl jmenován suplentem na státní průmyslové škole v Pardubicích. Mimo školní povinnosti se zabýval studiem mluvnice německého jazyka a do výroční zprávy Vyšší obchodní školy v Hradci Králové napsal článek „*O jménech vlastních a cizích v němčině*“. Napsal také několik článků do odborných a krajských listů, například: „*František Palacký, František Lad. Čelakovský, O kulturním významu národa Českého v dějinách světových*“ a jiné.¹⁸⁶

Ve školním roce 1901 – 1902 napsal Jan Stejskal pro týdeník „*Pernštýn*“ články „*O školách průmyslových*“ a „*Účetnictví u maloživnostníků*“. Mimo to napsal pro Centralblatt článek „*Das Gebäude der k. k. Staatsgewerbeschule in Pardubitz*“.¹⁸⁷

Dne 23. srpna 1911 profesor Jan Stejskal zemřel.¹⁸⁸

Václav Veverka. Narodil se 27. března 1873 v Karlíně. Studoval na nižší reálce v Karlíně a poté na českém ústavě pro vzdělání učitelů v Praze. Odtud přestoupil na vyšší reálnou školu v Karlíně. Zde v roce 1892 maturoval. V tom samém roce začal studovat českou vysokou školu technickou v Praze a v roce 1897 absolvoval odbor stavitelského inženýrství. V roce 1899 byl jmenován inženýrem železničního oddělení zemského výboru království Českého. Po čase odešel z toho zaměstnání a stal se asistentem mostního, silničního a železničního stavitelství na české vysoké škole technické v Praze. Dne 11. září

¹⁸⁴ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1900 – 1901, s. 19.

¹⁸⁵ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1901 – 1902, s. 14.

¹⁸⁶ Tamtéž s. 19.

¹⁸⁷ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1901 – 1902, s. 14.

¹⁸⁸ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1911 – 1912, s. 2.

1901 byl jmenován učitelem stavitelství, geodéze a stavební techniky na státní průmyslové škole v Pardubicích.¹⁸⁹

Václav Ladislav se narodil 14. ledna 1874 v Plzni a byl to strojní inženýr. V letech 1884 – 1890 studoval na reálném gymnáziu v Plzni a od roku 1891 – 1895 byl posluchačem české vysoké školy technické v Praze. Zde absolvoval odbor stavby strojů. V letech 1897 – 1903 působil jako inženýr v konstruktivní kanceláři pro všeobecné strojnictví Českomoravské továrny na stroje v Praze. Tam se účastnil, kromě ostatních běžných prací a projektů, konstrukce strojního zařízení elektrické centrály královského hlavního města Prahy a provedl jeho montáž až do odevzdání závodu. Jeho zásluhou vzniklo také v roce 1903 pumpovní zařízení vodárny města Klatov. V letech 1902 – 1903 vyučoval na průmyslové pokračovací škole v Praze 8 strojníky a elektrotechniky odborné rýsování.¹⁹⁰

Karel Gregor se narodil 21. ledna 1880 v Litovli na Moravě. V letech 1890 – 1896 studoval na vyšší reálné škole v Praze. V roce 1897 začal studovat českou vysokou školu technickou v Praze, kde v roce 1901 absolvoval odbor strojního inženýrství. Pracoval v dílnách a v kancelářích firmy “*Märky, Bromovský & Schulz*“ v Hradci Králové. V letech 1901 – 1904 byl pak zaměstnán v technické kanceláři a na montážích firmou „*Frant. Ringhoffer*“.¹⁹¹

František Sýkora se narodil se 2. března 1883 v Tehově u Vlašimě. Vystudoval obecnou školu ve Štěpánově, poté studoval na gymnáziu v Žitné ulici v Praze. Zde v roce 1904 maturoval. V letech 1898 – 1899 studoval soukromou vyšší obchodní školu v Praze. Do roku 1909 byl zaměstnán v administracích časopisů. Od roku 1904 do roku 1906 studoval na bohoslovecké fakultě, a od roku 1906 do 1909 studoval na filozofické fakultě, české univerzity Karlo – Ferdinandovy v Praze. Na vysokém učení Pražském byl dne 22. prosince 1909 prohlášen doktorem filozofie.¹⁹²

Bohumil Čvančar se narodil se 24. ledna 1881 na Mělníce. Studoval vyšší reálku v Litoměřicích. Poté německou vysokou školu technickou v Praze, kde studoval odbor stavebního inženýrství. Po studiu pracoval od 15. listopadu 1907 do 5. ledna 1908 u architekta

¹⁸⁹ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1901 – 1902, s. 13.

¹⁹⁰ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1903 – 1904, s. 20.

¹⁹¹ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1904 – 1905, s. 19.

¹⁹² Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1911 – 1912, s. 18.

Bedřicha Kicka na konstruktivní části projektu betonového silničního mostu přes Norrstrom u Stockholmu. S právní platností byl jmenován učitelem na státní průmyslové škole v Pardubicích od 1. září 1911.¹⁹³

Václav Smrčina byl strojní inženýr a narodil se 8. září 1880 v Peci v Podkrkonoší. Strojnictví a mechanice se věnoval již od svých čtrnácti let. Od 13. srpna 1894 do 13. února 1897 byl učněm ve strojnické dílně v Peci. Do 8. července 1899 byl tovaryšem v mechanické dílně v Praze, která patřila Josefu Vejtrubovi. Do 17. září 1900 byl tovaryšem v elektrotechnické továrně Františka Křížíka v Karlíně. Poté byl od 18. září 1900 do 6. července 1904 žákem vyšší průmyslové školy v Praze. Zde absolvoval strojní odbor. Od 15. září 1904 do 31. prosince 1904 pracoval v dílnách strojnické továrny akciové společnosti „*Breitfeld, Daněk & spol.*“ v Karlíně jako úředník v dílenské kanceláři. Do 15. září 1906 zde pracoval jako dílovedoucí. V roce 1906 začal studovat vysokou školu technickou v Praze, aby vystudoval strojnictví. Navštěvoval také přednášky na filozofické fakultě české univerzity. Dne 1. září 1911 byl jmenován učitelem na státní průmyslové škole v Pardubicích.¹⁹⁴ Novým asistentem pro strojnický odbor se stal místo Františka Železného, inženýr Karel Schuchmann.¹⁹⁵

Jelikož neexistuje mnoho záznamů o životě všech učitelů, kteří působili na škole, zmíním ještě několik jmen učitelů, kteří na škole vyučovali.

František Beran, asistoval při stavitelském rýsování, kreslení a modelování, při geodézii a odborném kreslení.¹⁹⁶

Karel Šindelář byl strojnický inženýr a asistent, který měl na starosti projekci a asistoval u strojnického rýsování.

Antonín Vácha byl inženýr a asistent. Asistoval při stavitelském rýsování a modelování.

Václav Kosina učil v kovářské dílně.

Martin Krňoul učil ve strojnické dílně.¹⁹⁷

¹⁹³ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1911 – 1912, s. 17.

¹⁹⁴ Tamtéž.

¹⁹⁵ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1911 – 1912, s. 16.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 21.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 16.

František Dostál asistoval při projekci, strojnickém rýsování ve strojnických a modelářských dílnách od 15. ledna 1903.

Jaroslav Kohout taktéž asistoval při projekci a stavitelském rýsování.¹⁹⁸

Rudolf Branda asistoval při strojnickém rýsování, deskriptivě a učení v dílnách, při praktickém měření v poli a odborném rýsování pro řemesla strojnická.¹⁹⁹

Augustin Karnet byl asistent při stavebním rýsování a deskriptivě.²⁰⁰

Bohumil Dvořák asistoval při strojním rýsování a deskriptivě.

Václav Sommer asistoval při stavebním rýsování a deskriptivě, a to od 5. května 1907.

MUDr. Karel Vojáček byl praktický lékař a pomocný učitel.²⁰¹

Bedřich Setinský byl asistent při stavebním rýsování a deskriptivě.²⁰²

František Kramář byl obuvnický mistr

František Zikmund byl krejčovský mistr.²⁰³

Bohumil Lizner byl akademický malíř.²⁰⁴

Jan Letzel asistoval při stavitelském rýsování.

Jan Šmejkal učil ve strojnické dílně.

Antonín Poper učil v modelářské dílně.

Antonín Procházka učil v kovárně.²⁰⁵

Vladimír Bělovský vyučoval nauku o látkových mechanických technologiích.

Ferdinand Blavic vyučoval tepelné stroje, parní kotle, mechaniku a nauku o motorech.

Rudolf Frank vyučoval části strojů, vodní stroje, vyměřování a laboratoř.

Filip Hájek vyučoval veškeré dílenské vyučování, kalkulace a organizace.

Jan Kroupa vyučoval matematiku a účetnictví.

Ludvík Mauer vyučoval matematiku, fyziku a účetnictví.

Čeněk Nosek vyučoval měřictví, technické kreslení a kalkulace.

František Ošťádal vyučoval český jazyk, německý jazyk a písemnosti.

Jan Pelcák vyučoval technické kreslení, části strojů, vodní stroje a zdvihadla.

Oldřich Pruckner vyučoval statiku, nauku o motorech a části strojů.

Rudolf Šťovíček vyučoval dynamiku, pružnost a pevnost, tepelné stroje a mechaniku.

¹⁹⁸ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1902 – 1903, s. 20.

¹⁹⁹ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1904 – 1905, s. 23.

²⁰⁰ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1905 – 1906, s. 25.

²⁰¹ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1906 – 1907, s. 23.

²⁰² Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1908 – 1909, s. 19.

²⁰³ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1909 – 1910, s. 31.

²⁰⁴ Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1910 – 1911, s. 17.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 25.

Jaroslav Zdeněk vyučoval zeměpis, dějepis, občanskou nauku, český jazyk, německý jazyk a písemnosti.

Josef Bečka, Bedřich Cvikr, Václav Kosina, Antonín Kovařík a Martin Krňoul byli dílenští učitelé.

Škola měla také své výpomocné učitele a těmi byli **Josef Moravec, Václav Zelenka, Antonín Žabka a Josef Pluskal.**²⁰⁶

²⁰⁶ Výroční zprávy Státní průmyslové školy v Pardubicích z let 1912 – 1949.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo ucelené shrnutí historie Státní průmyslové školy v Pardubicích a seznámit čtenáře s postupným vývojem školy.

Škola byla při svém zrodu provázena problémy. Jedním z nich byl výběr stavebního místa. V první řadě přišla v úvahu tři stavební místa. Kvůli nespokojenosti občanů s prvotním výběrem stavebních pozemků vznikla petice, ve které si občané přáli, aby se škola stavěla na Bílém předměstí. V důsledku toho byli občané vyzváni, aby nabídli jiná určitá místa pro stavbu. Městská rada nakonec uznala za nejzpůsobilější tři místa, která nechala prohlédnout odborným znalcem ze státní průmyslové školy v Brně, panem Černým. Za stavební místo, byl v roce 1897 zvolen pozemek na Bílém předměstí, ovšem o tři měsíce později se ke zvolenému stavebnímu místu vyjádřil ing. Jindřich Fialka, který považoval toto stavební místo za naprosto nezpůsobilé. Za pravdu mu dalo také ministerstvo kultu a vyučování a stavební místo neschválilo. Nové a definitivní stavební místo bylo schváleno profesorem Fialkou a ministerstvem kultu a vyučování v roce 1898.

Dalším problémem byly náklady, které byly vypočítány na stavbu a chod školy. Prvotní náklady byly vypočítány na 286 672 zlatých. Při takto vysokých nákladech začala městská rada uvažovat, zda se má škola vůbec postavit. Důsledkem jednání městské rady s ministerstvem kultu a vyučování, se náklady snížily až na 150 000 zlatých.

Je až neuvěřitelné, jak rychle stavba školy proběhla. Stavba začala 3. října roku 1898, a 3. října o rok později započalo na škole vyučování.

Události, které bezpochyby ovlivnily vývoj školy, byly dvě světové války. V důsledku první světové války se škola dostala do problémů, jelikož budova školy byla zabrána pro vojenské a nemocniční účely. Pochopitelně klesl i počet žáků, protože starší žáci byli povoláni do vojenské služby. Ani při druhé světové válce se škola neobešla bez problémů. Na škole bylo narušeno duševní zdraví jak žáků, tak i učitelského sboru, a důsledkem toho, postihla třetího ředitele státní průmyslové školy, Otokara Bartla, předčasná smrt. Opět v důsledku války klesal počet žáků na škole. Někteří byli posíláni na nucené práce do Německa, někteří ze škol odcházeli dobrovolně. Bohužel se škola nevyvarovala ani leteckým útokům, kdy při jednom z náletu spadla bomba do školní zahrady a zasáhla dílny.

Bezpochyby klíčovou postavou je zde ing. Jindřich Fialka, který vypracoval stavební plány školy, podílel se na schválení stavebního místa průmyslové školy, a stal se prvním ředitelem této školy, kterou 14 let vedl nejlépe, jak uměl. V učitelském sboru se během celé éry fungování školy vystříдалo několik učitelů. Podařilo se mi vyhledat bližší informace o šestnácti z nich, a tím se přiblížit k jejich životům. Pozornost jsem věnovala i učebním osnovám. Centrem mého bádání se stala mistrovská škola a vyšší škola strojnická, kde jsem se pokusila porovnat rozdíly mezi předměty na základě jednotlivých ročníků.

Historie státní průmyslové školy v Pardubicích není nikde uceleně zpracovaná. Přínosem této práce je tedy komplexní zpracování vzniku a vývoje průmyslové školy v Pardubicích, jakožto první školy svého druhu ve východních Čechách.

Seznam použitých pramenů a literatury

Archivní prameny:

Státní okresní archiv Pardubice. Kronika města Pardubic.

Státní okresní archiv Pardubice. Archiv města Pardubice. Zápisy schůzí obecního zastupitelstva z roku 1894, kniha č. 186.

Státní okresní archiv Pardubice. Archiv města Pardubice. Zápisy schůzí obecního zastupitelstva z let 1896 - 1900, kniha č. 188.

NA Praha. Ministerstvo školství, č. kar. 1823 – 1829.

NA Praha. Ministerstvo školství, č. kar. 1823 – 1829, průmyslová škola 1931 – 1945.

NA Praha. Ministerstvo školství, č. kar. 1823 – 1829, učebná osnova mistrovské školy strojnické v Pardubicích.

Literatura:

BRONCOVÁ, Dagmar (ed.). *Kniha o městě Pardubice*. Praha, 1999. ISBN 80-86098-12-5.

HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty*. Praha, 1992. ISBN 80-901020-3-4.

VOREL, Petr. *Páni z Pernštejna. Vzestup a pád rodu zubří hlavy v dějinách Čech a Moravy*. Praha, 2012. ISBN 978-80-87067-21-5.

VALIŠOVÁ, A. - KASÍKOVÁ, H. a kolektiv. *Pedagogika pro učitele - Školský systém v českých zemích*. 1. vydání Praha, 2007. ISBN 8024717344.

KOTYK, Aleš. *Stoletá historie pardubického gymnázia*. Pardubice, 2010, s. 7. ISBN 978-80-87464-00-7.

SOMR, Miroslav. *Dějiny školství a pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.

SAKAŘ, Josef. *Dějiny Pardubic nad Labem*. Díl III. Pardubice, 1927.

SAKAŘ Josef. *Dějiny pardubských škol. Jubilejní výroční zpráva c. k. státní reálky v Pardubicích*. Pardubice, 1913.

VLČEK, Pavel (ed.). *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*. Praha, 2004. ISBN 80-200-0969-8.

ROSŮLEK, František Karel. *Pardubicko, Holicko, Přeloučsko I., II. Dějinný a místopisný obraz – společná práce učitelstva školního okresu Pardubického*. Díl II. Pardubice, 1905 – 1926. 1. vydání Garn, 2015.

LENDEROVÁ, Milena. *Dějiny vysokého učení v Pardubicích. Univerzita v proměnách společnosti 1950 – 2010*. Pardubice, 2011. ISBN 978-80-7395-280-8.

ŠEBEK, František. *Stoleté ohlédnutí. Život Pardubic kolem roku 1900*. Pardubice, 2000, s. 5. ISBN 80-85211-09-2.

Tištěné prameny:

Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1899 – 1900.

Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1900 – 1901.

Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1901 – 1902.

Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1902 – 1903.

Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1903 – 1904.

Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1904 – 1905.

Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1905 – 1906.

Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1906 – 1907.

Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1907 – 1908.

Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1909 – 1910.

Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1910 – 1911.

Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1912 – 1913.

Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1926 – 1927.

Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1912 – 1913.

Výroční zpráva Státní československé průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1931 – 1932.

Výroční zpráva Státní československé průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1934 – 1935.

Výroční zpráva Státní československé průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1935 – 1936.

Výroční zpráva Státní československé průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1937 – 1938.

Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích za školní rok 1938 – 1939.

Výroční zpráva Státní průmyslové školy v Pardubicích. Jubilejní výroční zpráva 1948 – 1949.

Pernštýn. Ročník X, č. 21, 25. 7. 1899.

Neodvislé listy. Ročník V., č. 39, 30. 9. 1899.

Resumé

The bachelor thesis describes the history of the industrial school in Pardubice since the 19th century second half of the end of the first half of 20th century. The industrial school was opened in 1899. In this work is a brief summary of teachers and pupils who were on this school. The first director of this school was named Jindřich Fialka.

The basis is a brief overview of school reforms in the 9th and 18th centuries and overview of the history of the town Pardubice.

Seznam grafů a tabulek

Tabulky

Tabulka 1 - Mistrovská škola - počet hodin týdně 44

Tabulka 2 - Vyšší škola strojnická - počet hodin týdně 44

Grafy

Graf 1 - Mistrovská škola 46

Graf 2 - Pokračovací škola 47

Graf 3 - Škola pro stavební řemesla 47

Graf 4 - Vyšší škola strojnická 48

Graf 5 - Celkem přijatých žáků v letech 1899 - 1915 48

Graf 6 - Vyšší škola strojnická 49

Graf 7 - Mistrovská škola 49

Graf 8 - Odborná pokračovací škola pro učně strojnických živností 50

Graf 9 - Celkem přijatých žáků od roku 1915 - 1949 50

Seznam příloh

Obrázek 1 - Nově postavená budova Průmyslové školy v Pardubicích.....	70
Zdroj: Východočeské muzeum v Pardubicích.	
Obrázek 2 - Budova Průmyslové školy postupem času	70
Zdroj: Východočeské muzeum v Pardubicích.	
Obrázek 3 - Pohlednice Průmyslové školy v Pardubicích	71
Zdroj: Východočeské muzeum v Pardubicích.	
Obrázek 4 - Pohlednice Průmyslové školy v Pardubicích	71
Zdroj: Východočeské muzeum v Pardubicích.	
Obrázek 5 - Knihovna Průmyslové školy v Pardubicích	72
Zdroj: Východočeské muzeum v Pardubicích.	
Obrázek 6 - Pohled na budovu bývalé Průmyslové školy v Pardubicích v současnosti	72
Vlastní zdroj.	

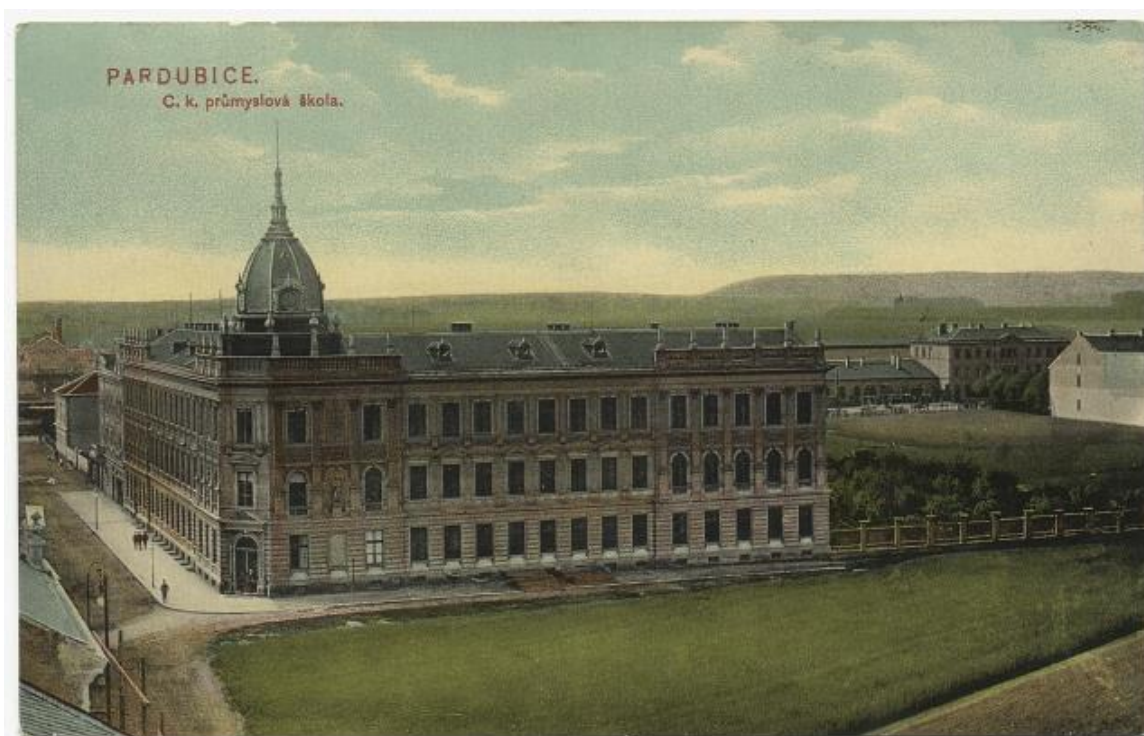
Obrázek 1 - Nově postavená budova Průmyslové školy v Pardubicích

Obrázek 2 - Budova Průmyslové školy postupem času

Obrázek 3 - Pohlednice Průmyslové školy v Pardubicích

Obrázek 4 - Pohlednice Průmyslové školy v Pardubicích

Obrázek 5 - Knihovna Průmyslové školy v Pardubicích

Obrázek 6 - Pohled na budovu bývalé Průmyslové školy v Pardubicích v současnosti